

Høgskulen på Vestlandet

Bacheloroppgave

BACH301-OBE-2023-VÅR-FLOWassign

Predefinert informasjon

Startdato:	11-05-2023 09:00 CEST	Termin:	2023 VÅR
Sluttdato:	25-05-2023 14:00 CEST	Vurderingsform:	Norsk 6-trinns skala (A-F)
Eksamensform:	Bacheloroppgave - Bergen		
Flowkode:	203 BACH301 1 OBE 2023 VÅR		
Intern sensor:	(Anonymisert)		

Deltaker

Kandidatnr.:	282
---------------------	-----

Informasjon fra deltaker

Antall ord *:	12044
----------------------	-------

Egenerklæring *: Ja
Jeg bekrefter at jeg har Ja
registrert
oppgavetittelen på
norsk og engelsk i
StudentWeb og vet at
denne vil stå på
vitnemålet mitt *:

Gruppe

Gruppenavn:	(Anonymisert)
Gruppenummer:	37
Andre medlemmer i gruppen:	540

Jeg godkjenner avtalen om publisering av bacheloroppgaven min *

Ja

Er bacheloroppgaven skrevet som del av et større forskningsprosjekt ved HVL? *

Nei

Er bacheloroppgaven skrevet ved bedrift/virksomhet i næringsliv eller offentlig sektor? *

Nei

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Tegn til tale i arbeid med tilknytning

Sign-supported speech in work with
attachment

Kandidatnummer: 540 & 282

Bachelor oppgave i barnehagelærerutdanningen BACH301

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett

Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Veileder: Eli Steinum

Innleveringsdato: 25.05.2023

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

Forord

Nå som barnehagelærerutdanningen nærmer seg slutt, lukkes eventyret med ett siste kapittel, nemlig bacheloroppgaven. Vi ser frem til å åpne en ny bok, og starte et nytt kapittel som barnehagelærere. Her gleder vi oss til å bruke all kunnskapen vi har tilegnet oss i løpet av den 3-årige utdannelsen ved Høgskulen på Vestlandet.

Vi vil takke familie og venner som har støttet og motivert oss gjennom utdannelsesløpet, særlig i denne siste perioden med bacheloroppgaven. I bacheloroppgaven har vi tatt et dypdykk i temaene tilknytning og tegn til tale. I denne forbindelse gir vi en stor takk til veileder og faglærer i tegn til tale, Eli Steinum. Vi takker for gode tilbakemeldinger og høyt engasjement for vår problemstilling og arbeid med oppgaven. Dette har betydd mye for oss.

Tusen takk!

Abstract

The goal of this bachelor thesis is to collect data and knowledge of sign-supported speech in works with attachment with toddlers. Our research will look at what knowledge the employees have of sign-supported speech. We will also see which thoughts and experiences employees have about using sign-supported speech as a tool in work with attachment.

Therefore, our research question is formulated as followed: “Can sign-supported speech be used as a tool to ensure a safe attachment with toddlers?”

We used qualitative interviews as our research method. These interviews have taken place at two different kindergartens that use sign-supported speech, with two employees at each kindergarten. We will shed light on what this method is and how it has affected our work and analysis. Through our findings we have collected knowledge and insight into employees' thoughts and experiences on the subject. We have analysed and connected our findings in light of current theories and literature to help answer the question written in the paragraph above. Our observations from the interviews along with the theory presented points to sign-supported speech as a beneficial tool in fostering a safe attachment, but not the sole deciding factor.

*«Min drøm, faktisk, er at alle
barnehager bruker tegn til tale.»*

(Informant A2, 2023, vedlegg 3)

Innholdsfortegnelse

FORORD	2
ABSTRACT	3
1.0 INNLEDNING	7
1.1 VALG AV TEMA	7
1.2 PROBLEMSTILLING	8
1.3 BEGREPSAVKLARING	8
1.3.1 Tilknytning	8
1.3.2 Tegn til tale	8
1.3.3 Barna	8
1.3.4 Flerkulturell barnehage og minoritetsbarn	9
1.3.5 Støttende stillas	9
1.4 OPPGAVENS OPPBYGNING	9
2.0 TEORI.....	10
2.1 TILKNYTNING	10
2.1.1 Trygghets sirkelen.....	10
2.1.2 Ulike former for tilknytning.....	11
2.2 SPRÅK	13
2.2.1 Tegnspråk.....	13
2.2.2 Talespråk.....	14
2.2.3 Tegn til tale	14
2.3 SPRÅKUTVIKLING	15
2.3.1 Førspråklig kommunikasjon	15
2.3.2 Språkutvikling gjennom samspill.....	15
2.3.3 Dialog.....	16
2.4 TEGN TIL TALE I SAMMENHENG MED TILKNYTNING, SPRÅKUTVIKLING OG INKLUDERING	16
2.4.1 Naturlige og abstrakte tegn	17
2.4.2 Øyekontakt og ansikt til ansikt.....	18

2.4.3 Trygghet.....	18
2.4.4 Funn fra andre studier.....	18
2.5 RAMMEPLAN FOR BARNEHAGER.....	20
3.0 METODE	21
3.0.1 Kvantitativ metode.....	21
3.0.2 Kvalitativ metode.....	22
3.1 INTERVJU SOM METODE	22
3.2 FENOMENOLOGISK TILNÆRMING OG HERMENEUTISK FORTOLKNINGSPROSESS	23
3.3 INTERVJUGUIDE	24
3.4 VALG AV INFORMANTER	25
3.5 TRANSKRIBERING.....	25
3.6 KRITIKK MOT VALG AV METODE.....	26
3.7 ETISKE HENSYN	27
4.0 PRESENTASJON AV FUNN OG DRØFTING.....	29
4.1 BRUK AV TEGN TIL TALE I BARNEHAGEN.....	29
4.2 TEGN TIL TALE SOM VERKTØY I TILKNYTNING.....	31
4.3 TILKNYTNING OG FORSTÅELSE I LYS AV EN FLERKULTURELL BARNEHAGE	34
4.4 TEGN TIL TALE SOM VERKTØY I INKLUDERING.....	35
5.0 KONKLUSJON.....	37
6.0 LITTERATURLISTE.....	39
7.0 VEDLEGG.....	42
7.1 VEDLEGG 1: INFORMASJONSSKRIV MED SAMTYKKE ERKLÆRING.....	42
7.2 VEDLEGG 2: INTERVJUGUIDE.....	46
7.3 VEDLEGG 3: TRANSKRIPSJONER SAMLET	49

1.0 Innledning

I denne oppgaven tar vi for oss tegn til tale og tilknytning. Vi undersøker hvilken kunnskap og erfaringer personalet har om å bruke tegn til tale som et verktøy for å sikre en trygg tilknytning. Nina Braadland (2023, s. 44) forteller at tegn til tale kan lette barnets kommunikasjon i dialog og hjelper barnet å kommunisere med omverdenen.

Vi har observert hvor godt tegn til tale er som verktøy og ser hvor nyttig det kan være for hele barnegruppen. Det kan være spesielt nyttig på småbarnsavdeling hvor barna gjerne ikke har utviklet verbalspråket særlig mye. I praksis har vi observert at spesialpedagoger bruker tegn til tale i arbeid med enkeltbarn i barnehagen. Vi har også observert at resten av personalet har lite erfaring med å bruke tegn til tale. Temaene har vi begge stor interesse for og vil derfor belyse tegn til tale og tilknytning i sammenheng med hverandre.

1.1 Valg av tema

Gjennom praksis fikk vi vårt første møte med tegn til tale, under måltidssituasjoner og samlingsstunder med sang. Vi observert at spesialpedagoger bruker tegn til tale i arbeid med barn under sakkyndig vurdering. Her vil vi trekke frem Barnehageloven (2005) § 38 (rett til tegnspråkopplæring) og §39 (barn med behov for alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK)). Barnehageloven (2005) §38 handler om at barn i barnehagen har rett til opplæring av tegnspråk dersom dette er barnets førstespråk, eller har sakkyndig vurdering om behov for opplæring. Barnehageloven (2005) §39 handler om at barn med mangel på funksjonell tale, helt eller delvis, har rett til å bruke egnet kommunikasjon, samt andre nødvendige kommunikasjonsmidler. §39 i barnehageloven (2005) går også under §31 (rett til spesialpedagogisk hjelp) der det fremkommer å være nødvendig med opplæring av ASK etter sakkyndig vurdering. Her er det viktig å understreke at, for noen barn blir tegn til tale deres språk, for eksempel barn med Downs syndrom. Vi anerkjenner disse leddene i barnehageloven. Samtidig presiserer vi at denne oppgaven holder søkelyset på funksjonsfriske småbarn og barnegruppen generelt, ikke utelukkende barn med ulike spesielle behov. I kapittelet presentasjon av funn og drøfting blir det i tillegg sett på barn med minoritetsbakgrunn. Dette er i lys av at en av barnehagene vi intervjuet er en flerkulturell barnehage. Her fikk vi interessante funn i et nytt perspektiv og analyserer funnene i sammenheng med vår problemstilling.

1.2 Problemstilling

Trygg tilknytning er et grunnleggende behov for barna å oppleve i barnehagen. Blant barn som ikke har godt utviklet verbalspråk enda, kan mangel på egnet kommunikasjonsmetoder skape frustrasjon og usikkerhet. Vi anser tegn til tale som et nyttig verktøy i kommunikasjon med barn i barnehagen. Utenom barn med spesielle behov, har barn i alderen 0-3 år mindre utviklet verbalspråk. Med bakgrunn i vår interesse for tilknytning og tegn til tale har vi kommet frem til denne problemstillingen:

Kan tegn til tale bidra som et verktøy for å sikre en trygg tilknytning på småbarnsavdeling?

1.3 Begrepsavklaring

Vi vil nå presentere noen sentrale begreper i denne oppgaven.

1.3.1 Tilknytning

Broberg et al. (2014, s. 34-35) definerer tilknytning som et psykologisk bånd som oppstår og videreutvikles til en nær følelsesmessig relasjon mellom to personer.

1.3.2 Tegn til tale

Tegn til tale bruker norsk talespråk og låner tegn fra det norske tegnspråk. Det er en metode og et kommunikasjonsverktøy for å støtte utviklingen til talespråket (Torbjørnsen, 2023, s. 71-72).

1.3.3 Barna

I denne oppgaven tar vi utgangspunkt i funksjonsfriske småbarn i barnehagen fra 0-3 år. Når vi benevner «store barn» og «eldste barn» mener vi barna som er 3-6 år. Ved bruk av «alle barna» mener vi alle barna fra 0-6 år.

1.3.4 Flerkulturell barnehage og minoritetsbarn

Når vi bruker begrepet flerkulturell barnehage innebærer det at barnehagen har barn med minoritetsbakgrunn. I begrepet minoritetsbarn mener vi barn med innvandrerbakgrunn med et annet morsmål enn norsk.

1.3.5 Støttende stillas

Begrepet støttende stillas er et verktøy i det pedagogiske arbeidet hvor en støtter barnet for å fremme selvstendighet. Her vil en voksen eller et kompetent barn støtte barnet i utførelse av oppgaver barnet ikke mestrer alene. Støtten blir gitt som et tilbud til barnet, hvor barnet selv kan velge å ta det i bruk. Støtten er ment til å bli overflødig. Etter hvert som barnet blir mer selvstendig brukes stillaset mindre og faller tilslutt bort (Askland & Sataøen, 2019, s. 203).

1.4 Oppgavens Oppbygning

Med bakgrunn i vår problemstilling er det viktig å anvende teori for å støtte opp hva vi ønsker å undersøke, samt bruke teori som et grunnlag i drøfting av våre funn fra forskningen. I denne sammenheng har vi vært kritiske i hvilken teori som blir anvendt. Vi har vært nøye i utvelgelse av teori og bevisst på påliteligheten av forfattere. Tegn til tale er et verktøy som i barnehagesammenheng er relativt nytt i bruk, derfor ser vi lite forskning om temaet. I lys av dette har vi anvendt to bøker om tegn til tale hvor materialet er godt støttet til nyere forskning. I metodekapittelet blir det forklart hvilke metode som anvendes og valget begrunnes i lys av problemstillingen. Videre presenterer vi funn fra innsamlet datamateriale, analysering og drøfting. Funnene blir sett i sammenheng med problemstillingen og valgt teori. Avslutningsvis oppsummeres funnene ut fra kategoriene som er belyst i lys av problemstillingen. I dette kapittelet blir det brukt ulik faglitteratur med høy reliabilitet og validitet.

2.0 Teori

I dette kapittelet presenterer vi teori om tilknytning, språk og tegn til tale. Teorien danner et grunnlag for å belyse problemstillingen og drøfting av innsamlet datamateriale.

2.1 Tilknytning

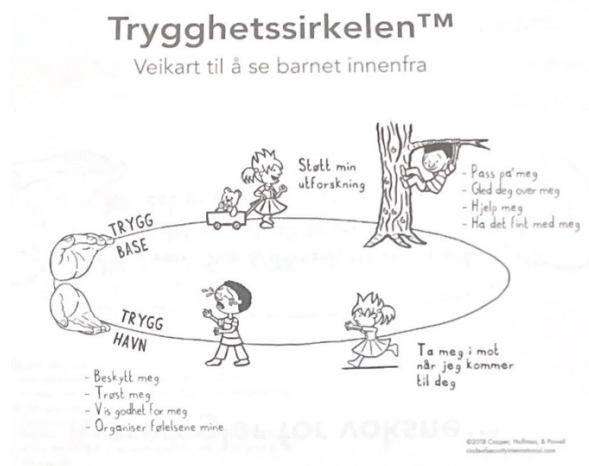
Tilknytning kommer fra det engelske begrepet *attachment*, begrepets betydning og teori handler om at noe mindre er avhengig og henger sammen med noe større (Broberg et al., 2014, s. 34). I denne sammenhengen ser vi på barnet som mindre og barnets omsorgsperson som noe større, dette kan være personalet i barnehagen. Mellom barnet og den voksne utvikles et spesifikt følelsesmessig og psykologisk «bånd» (Broberg et al., 2014, s. 34).

John Bowlby (1907- 1990) var utdannet psykoanalytiker og omtales som tilknytningsteoriens opphavsmann. Han skrev en rapport om hvilke konsekvenser barnet kan få av tidlig separasjon fra omsorgspersoner, samt betydningen det har for barnets psykiske helse og utvikling (Broberg et al., 2014, s. 35). Bowlby er kjent for begrepet *trygg base*: en person barnet har en følelsesmessig tilknytning til og vender tilbake til ved behov for omsorg. Personen oppleves som trygg, sensitiv, tilgjengelig og klarer å dekke barnets behov for nærhet og omsorg (Askland & Sataøen, 2019, s. 62)

2.1.1 Trygghets sirkelen

I boken *Trygghets sirkelen* skriver Lars Smith i forordet at *trygghets sirkelen* er forankret i Bowlby begrepet *trygg base*. Videre forteller Smith at trygghets sirkelen er skapt av Bert Powell, Glenn Cooper, Kent Hoffman og Bob Marvin (Powell et al., 2015, s. 16).

Illustrasjonen av trygghets sirkelen er et forenklet diagram, det skal være med på å gjøre det enklere for foreldre og andre omsorgspersoner å forstå selve essensen i tilknytningsteorien. Illustrasjonen skal bidra til en visuell beskrivelse av hva trygg tilknytning er, samt hva som må til for å skape slik tilknytning (Powell et al., 2015, s.46).

Figur 1. Trygghetssirkelen. Fra *Fra barn og relasjonsbrudd bind 2* (s.225),

av Brandtzæg et al., 2019, Fagbokforlaget. CC BY 4.0.

Sirkelen viser to hender med beskrivelsen «trygg base» og «trygg havn», for å vise at den voksne fungerer som et trygt sted for barnet. Trygghetssirkelen viser at alt henger sammen i hverandre, barnet trenger den voksne når de skal utforske, men også ved behov for nærhet eller trøst (Powell et al., 2015, s.47).

2.1.2 Ulike former for tilknytning

Tilknytning etableres over tid, kvaliteten på samspillet avgjør om tilknytningen mellom barnet og den voksne utvikles til en trygg eller utrygg tilknytning (Drugli, 2017, s. 45). For at tilknytningen skal være god, trenger barnet sammen med den voksne å få flere positive enn negative samspillserfaringer. Tilknytningskvaliteten mellom barnet og personalet er svært viktig. Når barnet føler seg utrygg, vil barnet ha problemer med utforskning, følelsesregulering, og tilegning av ny kunnskap (Broberg et al., 2014, s. 68-69). Tilknytning kan deles inn i tre kategorier: trygg-, utrygg-, og desorientert tilknytning.

1. Trygg tilknytning

Barnet utvikler en trygg tilknytning til voksne som er sensitive og møter barnets følelser og behov. Trygg tilknytning utvikles over tid, ved at barnet opplever en sensitivitet og forutsigbarhet. Dette får barnet gjennom gjentatte samspillserfaringer og opplevelser av at den voksne er sensitiv og dekker barnets emosjonelle og fysiske behov (Drugli, 2017, s. 46).

I barnehagen vil barn med en trygg tilknytning til ansatte generelt vise positive følelser ved ankomst i barnehagen, samt være munter og leken sammen med trygge ansatte. Barnet vil også oppsøke hjelp, godta fastsatte grenser, og stopper fort opp med «forbudte» aktiviteter ved irettesettelse fra en voksen. Her vil barnet vise skam og anger ovenfor den voksne (Broberg et al., 2014, s. 69). Barnet søker trøst hos de voksne som barnet føler seg trygg hos. Barnet bruker den voksne som en *trygg base* eller en *psykisk ladestasjon*. Barnet veksler mellom selvstendig lek og oppsøking av den voksne for en klem, øyekontakt eller bare nærhet, før barnet går videre (Askland & Sataøen, 2019, s. 62).

2. Utrygg tilknytning

Innenfor utrygg tilknytning finnes det to underkategorier, *Utrygg unnvikende tilknytning* og *Utrygg ambivalent tilknytning* (Drugli, 2017, s. 46). Kjennetegnet ved begge tilknytningsformene er at barnet ikke stoler på at omsorgspersonen klarer å forstå eller dekke barnets behov.

2.1 Utrygg unnvikende tilknytning

Ved utrygg unnvikende tilknytning vil ikke barna vise behov for nærhet eller trøst i situasjoner der det er naturlig for eksempel når barnet slår seg. Denne tilknytningen utvikles av at barnet har ved gjentatte anledninger erfart at omsorgspersonen ikke imøtekommer eller dekker behovet barnet har for nærhet eller trøst (Drugli, 2017, s. 46). Barnet lærer over tid å regulere egne følelser, da de ikke er vant til å få trøst når de har behov for det. Disse barna sutrer lite og fremstår som selvstendige og kompetente. I barnehagen blir barna ofte oversett og «usynlige» overfor personalet i en travel hverdag (Drugli, 2017, s. 52). Hvis barnet oppsøker kontakt med personalet er det ofte fordi barnet trenger hjelp med noe praktisk, ikke for følelsesmessig støtte, for eksempel en klem. Barnet er mer interessert i det fysiske rommet og lek, enn følelsesmessig kontakt med barn og voksne (Broberg et al., 2014, s. 71).

2.3 Utrygg ambivalent tilknytning

Denne tilknytningen utvikles og preges av at samspillet er uforutsigbart og mye skjer på den voksnes premisser. Barnet vil oppleve at omsorgspersonen viser ulike reaksjoner til samme adferd fra gang til gang. I noen tilfeller vil omsorgspersonen være svært tilgjengelig og møter

barnets behov, andre ganger vises manglende interesse for barnet. Dermed blir det vanskelig for barnet å vite hva som forventes i samspillet (Drugli, 2017 s. 47). Barnet får lite tillit til egen påvirkningskraft fordi samspillet preges av mye uforutsigbarhet og spiller kun på voksnes premisser. Tilknytningssystemet til barnet aktiveres ofte, som gjør at barnet ofte søker trøst og nærhet hos en voksen. I motsetning til unnvikende tilknytning vil disse barna gjerne vise sterke reaksjoner ved adskillelse og gjensyn. Når barnet blir levert i barnehagen, vil det være følelsesmessig krevende for barnet og foreldrene. Barnet vil være sutrete og klengete, avskjeden har tendens til å bli langvarig, som gjør at personalet til slutt må gå inn og bryte opp avskjeden (Broberg et al., 2014, s. 51).

3. Desorientert tilknytning

Desorientert tilknytning preges av sterk frykt fra barnets side. Omsorgssituasjonen og samspillet er svært dårlig. Denne tilknytningen forekommer oftest når barnet opplever mishandling, foreldrene er svært psykisk syke eller rusavhengige (Drugli, 2017, s. 48). I motsetning til en trygg tilknytning der barnet opplever at omsorgspersonen demper stress og frykt, vil nærheten i en desorientert tilknytning øke frykten og stresset hos barnet. Barn med desorientert tilknytning kan fungere dårlig i sosialt samspill, i lek med andre barn, og barnet kan vise mye sinne eller tilbaketrukket atferd (Drugli, 2017, s. 48).

2.2 Språk

For å gi et helhetlig blikk på hva tegn til tale innebærer, vil vi forklare kort hva tegnspråk og talespråk er. Dette gjør det enklere å forstå hva tegn til tale innebærer, samt hvilke formål verktøyet har.

2.2.1 Tegnspråk

Tegnspråk er et eget språk hvor en snakker gjennom bevegelser av hender, armer, hodet og ansiktsuttrykk. Kjennetegn ved språket er at formidlingen skjer gjennom bruk av tegn, og mottaker forstår språket gjennom synet, istedenfor hørsel (Vonen, 2006, s. 127). Når en snakker gjennom tegnspråk, vil hastigheten, størrelsen på bevegelsene, mimikk og ansiktsuttrykk være med på å gi variasjon i språket, samt gi uttrykk på følelser og meninger (Braadland, 2005, s. 20).

Braadland (2005, s. 20-21) forteller videre at det norske tegnspråket (som blir brukt av døve og tunghørte) har en egen oppbygging og grammatikk som er svært ulikt det norske talespråket. Hun forteller også at tegnspråk ikke er et internasjonalt språk. Språket varierer fra land til land, og i Norge finnes det ulike dialekter av tegnspråk ut ifra hvor i Norge en har lært det. Språket er kun utviklet av døve og tunghørte, svært få hørende mennesker kan tegnspråk flytende. Dette gjør at den norske døves tegnspråk regnes som et minoritetsspråk.

2.2.2 Talespråk

Et viktig kjennetegn ved talespråk er at personen gjennom tale, bruker luftstrømmen som base til de ulike lydene. Lydene er avhengig av muskelbevegelser, samt plasseringen i åndedrettskanalen. Denne kanalen innebærer munnen, brystet og strupehodet. Personen som formidler gjennom tale bruker musklene i åndedrettskanalen, og mottaker bruker hørselen til å oppfatte lydene (Vonen, 2006, s. 127). Som beskrevet over, bruker tegnspråk ulike faktorer og virkemidler for å gi uttrykk for følelser og meninger, i talespråket blir taleorganene brukt for å lage ulike lyder, tonefall og trykk. Dette blir brukt for å understreke talen og gi uttrykk for følelser og meninger (Braadland, 2005, s. 20).

2.2.3 Tegn til tale

Tegn til tale er et kommunikasjonsverktøy som blir brukt som støtte i kommunikasjonen. Det brukes håndbevegelser (visuelle tegn) sammen med talespråket, tegnene er hentet fra det norske tegnspråket og bygger på det norske talespråkets grammatikk (Torbjørnsen, 2023, s. 72). Tegn til tale brukes for å understreke talespråket, som hjelpemiddel i utviklingen, men for noen barn blir tegn til tale deres eneste språk (Braadland, 2005, s. 22).

I utførelsen av tegn til tale brukes tegn på ett eller flere ord som man ønsker å forsterke, som også blir kalt meningsbærende ord. Et eksempel kan være «nå skal vi UT» så legger man til tegnet UT, samtidig som man sier setningen. På den måten tydeliggjør man og understreker det som blir sagt. Når barna blir godt kjent med tegnene kan man bruke tegn til alle ordene i setningen (Braadland, 2023, s. 45). Tegn til tale kan være til god nytte for alle barna som går i barnehagen. Barna som kan ha ekstra god nytte av tegn til tale, er barn med Downs syndrom,

fremmedspråklige barn som lærer norsk og barn med forsinket språkutvikling (Braadland, 2023, s. 41).

2.3 Språkutvikling

Ved siden av hjemmet, blir barnehagen sett på som den viktigste dannelsesarenaen, ifølge Fodstad og Jæger (2021, s. 120) er små barn en sentral barnegruppe på mer enn 40 prosent av barnehagen. Med denne utviklingen er det enda viktigere at personalet i barnehagen har kunnskap om språkutviklingen til barn. Hjelmervik (2021, s. 184) forteller at grunnlaget blir lagt de første månedene etter fødselen, samtidig er de første årene av barnets liv svært viktig i språkutviklingen. Bishop (2003 referert i Lyster 2021, s. 222) formidler at både arv og miljø påvirker språkutviklingen til et barn, hvor arvet risiko ikke er en absolutt rettesnor på barnets språkutvikling. Lyster (2021, s. 222) utdyper at grad av stimulerende språkmiljø har stor betydning for språkutviklingen, både med og uten arvet risiko.

2.3.1 Førspråklig kommunikasjon

Signaler som ansiktsuttrykk og lyder er den første kommunikasjonsformen til barn. Voksne tolker signalene og reagerer med antagelser om at barnet har en kommunikativ hensikt. De voksne responderer med signaler tilbake til barnet, i tillegg til symboler i ulike situasjoner. Symbolet har en referensiell funksjon i denne sammenheng (Høigård, 2019, s. 20, 32-33). Sjøvik (2014, s. 131-132) har lik forståelse for barns tidlige kommunikasjon. Hun forteller at barn uttrykker seg i samspill med andre langt tidligere enn de kan bruke verbalspråket. Barnet uttrykker seg gjennom bruk av kroppsspråk, stemme, lydkonstruksjoner, gester og grimaser for å søke kontakt, kommunisere, samt referere til objekter og hendelser. Sjøvik oppgir at denne tidlige kommunikasjonen er en viktig faktor i tidlig språkutvikling. Språket utvikles til babling og videre til meningsbærende talespråk, hvor det skjer systematisering av lyder i barnets repertoar.

2.3.2 Språkutvikling gjennom samspill

All utvikling hos barn, også språkutvikling, er koblet til og påvirkes av samspillet en har med andre, spesielt nære omsorgspersoner. Å vise sensitivitet for signaler, samt følelsesmessig engasjement til barnet, har positiv innvirkning på barnets allsidige utvikling. Dermed er det

viktig at personalet i barnehagen er bevisst på tilknytningen og barnets emosjonelle utvikling (Høigård, 2019, s. 20). Her ser vi at det er viktig at personalet har kunnskap om tilknytning og barnets førspråklige kommunikasjon for å best mulig støtte barnet. Hjelmervik (2021, s. 194) støtter opp under dette, samt formidler at personalet må være bevisst de kroppslige signalene, lære å fange dem opp og bygge videre på signalene. Dette er viktig for å stimulere og støtte opp under språkutviklingen.

2.3.3 Dialog

Et viktig aspekt av samspill med andre er dialogen. Dialog er en kilde til kunnskap – både om seg selv og miljøet. Det skaper kontakt og nærhet til andre. Gjennom dialog lærer barnet språkssystemet og hvordan språket brukes i samspill. Felles oppmerksomhet og gjensidighet er kjennetegn i dialoger hvor begge påvirker og blir påvirket av hverandre (Høigård, 2019, s. 21 & 47). Det er også viktig å tenke gjennom at det finnes gode og dårlige dialoger. Høigård (2019, s. 169) forteller at en god dialog kjennetegnes med gjensidighet, engasjement og god følelsesmessig atmosfære. I dialogen er ikke innholdet ditt eget, men felles opplevelser, hvor en reflekterer og lytter til hverandre. Derimot, om innholdet i dialogen har motsatte kjennetegn, kategoriseres det som en dårlig dialog. Om den voksne og barnet har en dårlig dialog, blir det et element som øker sannsynligheten for en utrygg tilknytning som beskrevet tidligere i oppgaven. I arbeid med barn må en huske på at det er den voksnes ansvar å skape og opprettholde de gode dialogene. Høigård (2019, s. 169) presiserer at vi må være oppmerksomme på interessene til barnet, bruke det i samtalen, samt være bevisst på egen rolle og språkbruk.

2.4 Tegn til tale i sammenheng med tilknytning, språkutvikling og inkludering

Braadland (2023, s. 45-46) mener bruk av tegn til tale kan øke barnets evne til å lytte. Hun mener at kombinasjonen av å snakke langsommere, tydelig tale, gjentakelse av enkelte ord og samtidig bruk av tegn øker denne evnen. Ved bruk av tegn til tale lærer barn språk gjennom flere sanser, som stimulerer og aktiverer det talemotoriske senteret i hjernen (Braadland, 2023, s. 45). Når tegn til tale utføres, brukes både fingrer og armer, som blir en motorisk aktivitet. Rognlid og Shur (2023, s. 60) mener at gjennom bruk av tegn aktiveres flere sanser som bidrar til, og støtter barnets språkutvikling. Ved bruk av tegn legges det til rette for flere kommunikasjonsmåter. Derfor passer tegn til tale godt til barn med forsinket språkutvikling,

men også for alle barn. Gjennom bruk av tegn til tale, legger barnehagen til rette for et stimulerende språkmiljø i barnehagen. Barna får et naturlig forhold til verbalt og nonverbalt språkmiljø i barnehagen. For å få til en språkstimulering må barnet ha et samspill med andre voksne eller barn. Det som er viktigst er å finne noe som interesserer barnet, noe de finner meningsfylt i her og nå situasjoner. Da vil barnet etter hvert lære at kommunikasjon gjennom språk og tegn er verdifullt for å oppnå sosialt samspill, samt kommunisere hva barnet ønsker (Braadland, 2023, s. 43). Hvis barnet henger etter i verbalspråket, er det lett at barnet mister muligheten eller får et redusert samspill med barn på deres egen alder. Her kan tegn til tale være god støtte i kommunikasjon for barna med forsinket språkutvikling gjennom å ha flere kommunikasjonsmuligheter. Her kan barna holde samspillet i gang, til tross for senere utvikling av verbalspråket. Bruk av tegn kan også være til stor hjelp for flerspråklige barn, for å gjøre seg forstått og fungere i samspill med andre barn (Braadland, 2023, s. 44). Barnehagepersonalet er språklige rollemodeller og må gi av seg selv, vise at kommunikasjon er mye mer enn tale eller enkle tegn. Kommunikasjon handler om å bruke hele kroppen. Personalet kan imitere ulike følelser, for eksempel glede eller sorg med hele seg. Denne form for språklige aktiviteter og kommunikasjon gjør språkregisteret til barna større, barna får oppleve språket både visuelt og auditivt (Hjelmervik, 2021, s. 194).

2.4.1 Naturlige og abstrakte tegn

Barn er kroppslige av seg og har et naturlig kroppsspråk fra de er små, barna peker mot ting de ønsker, bruker mimikk, vinker og gjør ulike gester bevisst for å oppnå sosial kontakt (Rognlid og Suhr, 2023, s. 60). Dette blir også kalt for *naturlige tegn*, slike tegn er naturlige og universelle, hvor tegnene kan forstås av alle og er ofte spontane. Eksempler på naturlige tegn kan være *spise, sove og ball* (Suhr & Rognlid, 2009 referert i Rognlid og Suhr, 2023, s. 60). Med slike naturlige og universelle tegn kan kommunikasjon med for eksempel flerspråklige barn bli enklere. I måltidssituasjoner kan en vise tegnet «spise», ved utførelse av tegnet tas hånden opp til munnen, som gjøres naturlig når vi tar mat i munnen. Naturlige tegn er ofte enkle å lære seg fordi tegnene er virkelighetsnære. Der det ofte stopper opp og blir vanskeligere å lære kalles for *abstrakte tegn*. Disse tegnene har ikke en fysisk referanse og kan derfor være vanskeligere for barna å forstå. Eksempler på abstrakte tegn kan være tegnet for «i dag» og «i morgen» (Braadland, 2023, s. 51-52).

2.4.2 Øyekontakt og ansikt til ansikt

Når en bruker tegn til tale, er det essensielt å ha felles oppmerksomhet. Personer som bruker tegn sammen, må stå ansikt til ansikt og ha blikkontakt for å kunne kommunisere. Om en ikke etablerer blikk kontakten, og den felles oppmerksomheten, vil ikke den andre få med seg tegnene som støtter talespråket. Her er det viktig at voksne går ned i barnas høyde, samt kommuniserer på deres nivå. Når barnet bruker blikkontakten som kreves i tegn til tale, styrkes oppmerksomheten, samspillet og konsentrasjonen. Dette bidrar til å fremme barnets utvikling (Braadland, 2023, s. 45).

2.4.3 Trygghet

For at barnet skal utvikle og lære, er en av de viktigste faktorene at barnet føler på trygghet i omgivelsene. Om barnet ikke føler seg trygg vil ikke barnet klare å ta til seg lærdom (Braadland, 2023, s. 45). Barn som henger etter med verbalspråket kan oppleve press på at de ikke klarer å mestre og leve opp til forventningene fra omgivelsene sine. Her kan barnet føle på usikkerhet, det som er viktig er å gi barnet ro. Noe som kan bidra til å lette presset er hvis barnet kan bruke tegn. Et barn som ikke får uttrykke seg, ikke klarer å fortelle om verden hva det trenger eller vil ha, kan komme inn i en vond sirkel å vise mye sinne og frustrasjon. Hvis en slik ond sirkel varer over tid kan barnet utvikle det Drugli (2017, s.46) kaller for utrygg tilknytning til barnehagepersonellet eller omsorgspersonene. Dette bidrar til å hemme barnets læring og utvikling. Om barnet i slike situasjoner kan vise, samt uttrykke seg med tegn i her og nå situasjoner, vil det hjelpe med å motvirke den vonde sirkelen. Dette fordi barnet kan formidle hvilke behov en har gjennom bruk av tegn og kroppslig kommunikasjon (Braadland, 2023, s. 45).

2.4.4 Funn fra andre studier

Inger Birgitte Torbjørnsen gjennomførte et FOU-prosjekt som heter «Tegn til alle i barnehagen», gjennom dette prosjektet, ønsket hun å samle inn hvilke erfaringer barnehager hadde av å bruke tegn til alle i barnehagen (Torbjørnsen, 2023, s. 72). Det kommer frem i intervjuene som ble gjennomført at personalet erfarte at tegn til tale bidro til at flerspråklige barn opplevde oppstart i barnehagen som tryggere og lettere når personalet brukte tegn sammen med norsk tale. Personalet mener denne formen for kommunikasjon gjør det lettere

for barna å uttrykke hva de trengte eller følte, samt bidrar til at integreringen ble lettere. Det kommer frem at bruk av tegn og bildekort bidrar til bedre kommunikasjon med foreldrene som ikke kunne norsk eller engelsk. Tegn til tale bidrar også til et inkluderende fellesskap, fordi andre barn begynte å bruke tegn i kommunikasjonen med de barna som ikke kunne norsk (Torbjørnsen, 2023, s. 83).

Det fremkommer i prosjektet til Torbjørnsen at 40% av 111 barnehager som ikke bruker tegn svarer at dersom tegn brukes, er det til barna med spesielle behov. Det er kun personell med hovedansvaret for enkeltbarnet og spesialpedagogen som bruker tegn til tale (Torbjørnsen, 2023, s. 76).

I boken *Tegn-til-tale i barnehage og skole* fremstiller May Britt Nordtveit og Gunn Marit Edland (2023) sitt arbeid med tegn til tale i Solås barnehage. Bruk av tegn til tale i Solås barnehage startet på bakgrunn av at barnehagen fikk et barn med store språkvansker, hvor PPT anbefalte tegn til tale. Enkelte i personalet gikk på kurs gjennom Statped og videreformidlet kunnskapen til resten av personalet. Solås barnehage ønsket å bruke tegn til tale med alle barna i barnehagen og dermed startet et systematisk arbeid. Nå brukes tegn til tale som en naturlig del av språkstimulering. Resultatene Nordtveit og Edland (2023) ser gjennom arbeidet, er at noen grupper barn har ekstra nytte av tegn til tale som kommunikasjonsverktøy. Disse er småbarn, barn med norsk som andrespråk og barn med nedsatt hørsel - periodevis eller vedvarende. Blant småbarn ser de gleden stråle fra hele kroppen når barna blir forstått i kommunikasjonen. En kan også se at barna uten verbalspråk bruker tegn til tale for å medvirke i barnehagehverdagen, dermed blir de likestilt med andre barn som har verbalspråk. I tillegg sees det at småbarn tar tidligere initiativ med voksne for å delta i dialog, samt er mer tilstede i dialogen. Et interessant og viktig resultat Nordtveit og Edland (2023) ser, er at tilvenningsfasen i barnehagen går lettere etter at tegn til tale ble tatt i bruk. Forfatterne forteller at dette er sammensatt og ikke nødvendigvis utelukkende på grunn av tegn til tale, men heller følelsen av å bli forstått bidrar til barnets trygghet.

Nordtveit og Edland (2023) opplever tegn til tale som nyttig hos flerspråklige barn. Forfatterne ser at de eldste flerspråklige barna tar til seg norsk språk fortere ved bruk av tegn til tale, barna ser fortere sammenhengen og innholdet fra ordet på morsmål til norsk. Bevegelsene av tegnene bidrar til å enklere huske ordene. Sammenhengen som beskrives her er det Torbjørnsen (2023) forklarer som brobygger. Til slutt nevner Nordtveit og

Edland (2023) barn med nedsatt hørsel - periodevis eller vedvarende. Her påpekes det først at barn med nedsatt hørsel trenger tegn til tale eller tegnspråk, avhengig av graden av nedsatt hørsel. Videre forteller de om inkludering. Når personalet bruker tegn til tale som en naturlig del av hverdagen, skapes det ikke utenforskap når enkelte barn bruker mer tegn i kommunikasjonen. Tvert imot fører det til større grad av inkludering i form av at barnet ikke faller ut av fellesskapet.

Nordtveit og Edland (2023) påpeker at selv om gruppene nevnt over har særlig nytte av tegn til tale, er det et viktig verktøy for alle. Barna blir mer fokusert når personalet bruker tegn i kommunikasjonen, samt gjør at barna har større oppmerksomhet rettet mot personen som snakker. Nordtveit og Edland (2023) formidler videre at de eldste barna som har sluttet å bruke tegn, henter det frem igjen ved noen situasjoner. Dette kan være gjennom innlæring av nye og vanskeligere begreper, men også når de skal kommunisere med småbarn. Forfatterne erfarer at tegn blir benyttet av barna når behovet oppstår.

2.5 Rammeplan for barnehager

Rammeplanen for barnehagen (2017) er et dokument som alle barnehager må forholde seg til. Rammeplanen er lovfestet i barnehageloven og består av barnehagens oppgaver og innhold. Det er flere kapitler som omhandler blant annet barnehagens verdigrunnlag og hvordan den skal styres. I kapittel tre i rammeplanen for barnehagen (2017) står det om hvilket formål og innhold barnehagen skal ha. Her fremheves omsorg, barnehagen skal ivareta behovet barnet har for omsorg. En forutsetning er at barna føler seg trygg, samt at personalet har i oppgave å legge til rette for en trygg tilknytning mellom personalet og barna (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 19-20). Barnehagen er en sosial arena, det skal legges til rette for språkstimulering, som videre kan bidra til et inkluderende fellesskap. Personalet skal imøtekomme all form for kommunikasjonsuttrykk barnet viser, både verbal og nonverbal. Her inngår også tegnspråk og tegn til tale (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 23-24).

3.0 Metode

Innenfor samfunnsforskning finnes det to ulike metoder eller fremgangsmåter man kan benytte i forskningen. Disse metodene er kvantitative og kvalitative metoder. Hvilken metode som velges, henger sammen med problemstillingen og hva man ønsker å få ut av forskningen (Bergsland & Jæger, 2014, s. 66).

Vi tenkte i begynnelsen av prosessen å ha med nedskrevne praksisfortellinger fra informantene om de ønsket å sende noen til oss. Under intervjuet fortalte de om mange erfaringer, men vi mottok kun en nedskrevet praksisfortelling, som først ble fortalt muntlig i intervjuet (se vedlegg 3). Grunnet dette har vi valgt å holde oss til de muntlige praksisfortellingene og erfaringer og har dermed ikke med praksisfortelling som metode, samt det nedskrevne formatet av en praksisfortelling.

3.0.1 Kvantitativ metode

Kvantitativ forskningsmetode benyttes når man skal samle inn konkret informasjon, med tall og andre mengdetermer. Det blir ofte benyttet dokumentanalyse, tester og spørreskjema, der man samler inn større mengder data og senere analyserer det som er kommet inn, og presentert i statistiske framstillinger (Bergsland & Jæger, 2014, s. 69). Fordi det skal analyseres store mengder data, er en av de viktigste prinsippene i kvantitativ metode nøyaktighet. Før datainnsamlingen starter er opplegget allerede fastsatt. Blir det gjennomført en spørreundersøkelse er spørsmålene nøye planlagt på forhånd. Alle som deltar i forskningen får de samme spørsmålene som gjør denne metoden mindre fleksibel underveis (Bergsland & Jæger, 2014, s. 69). Et annet kjennetegn på kvantitativ metode er at forsker har en distanse til informantene, disse blir også kalt for *enheter* og *respondenter* (Johannessen & Tufte Christoffersen, 2010 henvist i Bergsland & Jæger, 2014, s. 68). Informantene er ofte mange, ut ifra den forskningen som skal bli gjennomført velger forskeren om de ønsker å gjennomføre forskningen på en avgrenset gruppe, for eksempel barnehagelærere, kvinner etc, eller om de ønsker å finne ut landsgjennomsnitt (Bergsland & Jæger, 2014, s. 69). Hvis man ønsker å finne ut hvor mange barnehager som bruker tegn til tale, kan det gjennomføres en landsundersøkelse og få et landsgjennomsnitt, eller man kan avgrense undersøkelsen ved å invitere kun barnehager fra Vestlandet til å delta.

3.0.2 Kvalitativ metode

I motsetning til kvantitativ metode der forskeren bruker spørreskjema og lignende, vil man i en kvalitativ metode blant annet bruke intervju og deltakende observasjon som metode for å hente inn data (Thagaard, 2018, s. 12). Målet ved bruk av kvalitativ metode er å få innsikt, forståelse og fordype oss i ulike sosiale fenomener. En studerer livet fra innsiden, eksempelvis livet fra innsiden av barnehagen, dette for å få en forståelse for hvordan livet og hverdagen i barnehagen er, eller hvordan ulike ting fungerer (Thagaard, 2018, s. 11). I kvalitativ metode er det færre respondenter, forskeren får derfor et nærere forhold til respondentene. Kunnskapen som samles inn er skapt gjennom samspillet i intervjuet. Forskeren må være bevisst på samspillet da intervjueren kan ubevisst påvirke svarene til respondenten (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 49). Dette kan ha både en positiv og negativ påvirkning ut fra hvordan en ser på det.

3.1 Intervju som metode

Når vi valgte vår forskningsmetode, måtte vi først se på problemstillingen vår og hva vi ønsket å undersøke. Dette gjorde vi for å se på hvilken metode som er relevant ut ifra hvilken informasjon vi vil innhente. I vår problemstilling ønsker vi å finne ut om hvilke tanker og erfaringer personalet har om tegn til tale kan bidra som et verktøy for å sikre en god tilknytning, derfor passer kvalitativ metode som vår forskningsmetode.

Vi valgte å gjennomføre et semistrukturert forskningsintervju innenfor den kvalitative forskningsmetoden. Denne metoden brukes når en skal forstå intervjupersonens perspektiver innenfor temaer fra dagliglivet. Her vil en få tak i beskrivelser av personens hverdagsliv og meninger om det som beskrives. Denne formen for intervju ligner samtaler fra dagliglivet, men i likhet med et profesjonelt intervju har samtalen et formål. Dette semistrukturerte intervjuet er verken en lukket eller åpen samtale, den følger en intervjuguide som inneholder ulike temaer og har forslag til spørsmål en kan stille. I et slikt intervju brukes det ofte lydopptak som videre transkriberes til et skriftlig dokument, noe vi valgte å benytte oss av (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 46).

Innenfor det semistrukturerte intervjuformen valgte vi å gjennomføre individuelle intervju istedenfor gruppeintervju. Dette passer bedre til vår problemstilling fordi informantene kan

fortelle sitt syn og erfaringer til oss friere enn i en gruppe. Vi tenker at ved gruppeintervju er det større risiko for at personene svarer ut ifra hva de tenker andre i gruppen vil svare.

Når en gjennomfører et intervju er det viktig å tenke på at dette er en samtale. Det er en mellommenneskelig situasjon og det snakkes om tema med gjensidig interesse. Relasjonen mellom oss og den som blir intervjuet er karakterisert med at begge har innflytelse, men samtidig er dette ikke gjensidig da vi introduserer samtaleemnet, bestemmer situasjonen og vi stiller utdypende spørsmål. På bakgrunn i dette blir åpenhet og fortrolighet i samtalen også preget. Her vil vi motta informasjon mens informanten viser åpenhet. I denne sammenheng vil det kunne oppstå noen etiske dilemma hvor informanten kan få en opplevelse av at noe er ubehagelig og en kan føle seg utlevert. Det er dermed ekstremt viktig at vi som intervjuere tar stilling til og reflekterer over dilemmaet, samt er bevisst på vårt etiske og moralske ansvar (Bergsland & Jæger, 2014, s. 72).

3.2 Fenomenologisk tilnærming og hermeneutisk fortolkningsprosess

Å utforske og beskrive mennesker, deres forståelse, samt erfaringer med et fenomen er en fenomenologisk tilnærming innenfor kvalitativ forskning. Fenomenologi er også en filosofi som stammer helt tilbake til en tysk filosof, Edmund Husserl (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 99). Christoffersen og Johannessen (2012, s. 99) forteller at et nøkkelord innenfor denne tilnærmingen er *meningen*, ettersom forskeren søker å forstå meningen innenfor et fenomen gjennom andre menneskers syn. Å få større innsikt i og forståelse av andres livsverden er målet i denne tilnærmingen. Ettersom problemstillingen omhandler å søke kunnskap og innsikt i erfaringer fra barnehagepersonell om tegn til tale kan brukes som et verktøy for å sikre en god tilknytning, har vi en fenomenologisk tilnærming. Kvale og Brinkmann (2015, s. 47) forteller at i denne oppfatningen vil undersøkelsen av opplevelsene til intervjupersonene bli grunnlaget for abstrakte vitenskapelige teorier og den sosiale verden. Vi har i denne forskningsmetoden en privilegert tilgang i de grunnleggende opplevelsene av livssynet til mennesker som intervjues. Dette er noe vi er svært bevisst på gjennom hele oppgaven og analyseprosessen, hvor vi bruker en hermeneutisk fortolkningsprosess. Hermeneutikk, som betyr fortolkningslære, er en viktig inspirasjonskilde innenfor samfunnsvitenskapelige tilnærminger hvor fortolkning står sentralt (Bergsland & Jæger, 2014, s. 68). Daland (2007) forteller at denne fortolkningsprosessen beskrives som en spiral. Her vil forståelse og tolkning lede til en ny forståelse, og dermed en ny tolkning. Det er

vi som er instrumentet i datainnsamlingen, vi må derfor være bevisst våre forutsetninger og fordommer overfor det vi undersøker (referert i Bergsland & Jæger, 2014, s. 68). Dalland (2012, referert i Bergsland & Jæger, 2014, s. 68) forteller om Gadamer (1986). Han er en filosof som forteller at våre forutsetninger former våre spørsmål og svar, og dermed vil ingen metode være helt sann. Alle møter fordommer med tanker, bevisst eller ubevisst. Dermed er det umulig at våre fordommer og forutsetninger ikke påvirker vårt møte med fenomener. I og med at alle har en forståelsesmåte som bygger på vår eksistens, er det viktig å være bevisst på vårt utgangspunkt når vi gjennomfører en undersøkelse, slik at den er mest mulig saklig. Med bakgrunn i dette var vi bevisst på å ha en åpen og undrende holdning for å være mottakelig for deres svar, uansett om det skulle være et annet svar enn vi så for oss.

3.3 Intervjuguide

Før vi tok kontakt med barnehagene utformet vi en foreløpig intervjuguide (vedlegg 1), med bakgrunn i at vi gjennomfører et semistrukturert intervju. I intervjuguiden skrev vi ned ulike spørsmål vi tenkte å spørre under intervjuet med utgangspunkt i problemstillingen og hvilken informasjon vi ville samle inn. Bergsland og Jæger (2014, s. 71) forteller at en forsker skal lage en intervjuguide på forhånd hvor det lages en plan for hva en ønsker å snakke om. Problemstillingen og tema som skal utdypes blir utgangspunktet i intervjuguiden.

Når vi fikk mer utdypende kunnskap om den relevante teorien, endret vi på utformingen av enkelte spørsmål. Vi tok også vekk noen spørsmål og la til noen nye. På bakgrunn av problemstillingen og hvilken informasjon vi ønsket å samle inn var det viktig for oss å tenke nøye gjennom hvordan vi formulerte hvert enkelt spørsmål. Kinsley og hans medarbeidere (1948, referert i Kvale & Brinkmann, 2015, s.166) mener at samme spørsmål vil ikke gi samme svar ut ifra at spørsmålene har ulik betydning for hver enkeltperson. De forteller videre at spørsmålene må modifiseres til hver enkelt informant ut ifra deres bakgrunn, ordforråd og oppfatningsevne for å kunne sikre at spørsmålet betyr det samme for alle. Her var vi også bevisst på å lage åpne spørsmål slik at den intervjuede kunne svare mer fritt ut ifra deres erfaringer og kunnskap. Under intervjuet stilte vi også ekstra spørsmål om det var tema vi ønsket at de skulle utdype. I dette tilfellet var det nyttig at vi på forhånd av intervjuet informerte om at de kunne si nei eller at de ikke ønsket å svare om de ikke ville gi ut informasjonen eller om det var noen måte ubehagelig for dem. Dette gjorde vi for å skape

trygg atmosfære slik at informantene kunne snakke friere om deres opplevelser og synspunkter, samt at det er i tråd med vårt etiske og moralske ansvar (Bergsland & Jæger, 2014, s.72).

3.4 Valg av informanter

Når tiden for å finne informanter kom, valgte vi å bruke kriteriebasert utvelgelse hvor informantene måtte oppfylle spesifikke kriterier (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 51). Vi ønsket å komme i kontakt med en barnehagelærer og en fagarbeider i to forskjellige barnehager, hvor vi til sammen fikk fire intervjuer. Informantene måtte ha kjennskap til og erfaring med å bruke tegn til tale på småbarnsavdeling.

Med råd fra veileder ringte vi styrer ved to ulike barnehager. Her fikk vi e-postadresse til de personene som ønsket å delta hvor vi informerte om vår oppgave og spurte om de ønsket og hadde mulighet til å delta. I samme e-post sendte vi informasjonsskriv (vedlegg 1) og intervjuguide (vedlegg 2) slik at de fikk utfyllende informasjon. Her informerte vi også at intervjuguiden kunne bli endret på og sendte en oppdatert intervjuguide i god tid før selve intervjuet. Videre avtalte vi tidspunkt for intervju. Med hensyn til personvern og anonymitet vil vi ikke utgi mer informasjon om barnehagene eller informantene.

3.5 Transkribering

Når vi gjennomførte intervjuene, satt en å ledet intervjuet, mens den andre skrev ned observasjoner av kroppsspråk. I tillegg brukte vi en diktafon lånt fra høyskolen. Vi valgte å bruke lydopptak av intervjuet for å kunne minimere risikoen for feilinformasjon og feilkilder. Etter gjennomført intervju startet vi transkriberingen (vedlegg 3). Når en skal transkribere et intervju skriver en ned samtalen mellom to mennesker, fremhever noen trekk og ser bort fra avvikende detaljer (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 204). Når vi skriver ned intervjuet til en skriftlig form, blir det mer strukturert og det vil være enklere å få oversikt, samt analysere dataen. Transkriberingen i seg selv er også starten på analysen (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 206). Når vi skulle starte transkriberingen, undret vi oss over hvordan en transkribering egentlig skal skrives. Er det en bestemt form eller metode som skal brukes under transkribering? Vi fant ingenting konkret, men heller tips og triks på hvordan en kan gjøre det lettere. Kvale og Brinkmann (2015, s. 212) ga ett svar på vårt spørsmål, de forteller konkret at

det ikke finnes noen svar, med utdypning av at det er ingen riktig måte å skrive ned samtalen fra muntlig form til skriftlig form på en objektiv måte.

Til slutt er det viktig at vi er bevisst det etiske under transkriberingen. Kvale og Brinkmann (2015, s. 213) forteller at følsomme emner kan oppstå under intervjuet og her blir det viktig å beskytte deres, vår egen og personer som blir nevnt, sin konfidensialitet. Videre forteller de at det blir nødvendig med sikker og trygg lagring av lydopptak og transkripsjoner, samt slette opptak når de ikke lenger skal brukes. I tillegg nevnes det at ved noen tilfeller kan det være best å skjule identiteten til intervjupersonen under selve transkriberingen. Vi ville være på den trygge siden og allerede under intervjuet ble personene omtalt som barnehage A eller B og person 1 eller 2 for å best beskytte identiteten. Under transkriberingen ble det også nødvendig å utelate detaljer fra deres svar for at opplysninger ikke kan spores tilbake til dem. De nedskrevne svarene samsvarer fortsatt med det intervjuede har fortalt, men er formulert om på en slik måte at anonymiteten ikke blir brutt.

3.6 Kritikk mot valg av metode

Vi vil starte med å si at ingen forskningsmetode er feilfri, og det er dermed viktig at vi er kritisk og reflekterende ovenfor vår metode og strategier for innhenting av data (Bergsland & Jæger, 2014, s. 80). Kvale og Brinkmann (2015, s. 279) refererer til forskeren som «Djevelens advokat» over funn av data. De forteller at en skal uttrykke perspektivet sitt eksplisitt, ha kritisk blikk på fortolkninger, samt uttrykke hvilke kontroll en bruker for å ikke få en skjev fortolkning og en selektiv forståelse. Gjennom hele prosessen av oppgaven har vi vært kritiske ovenfor våre syn, tanker, fortolkninger og svakheter over metoden. For å beskrive dette videre, vil vi henvise til Bergsland og Jæger (2014, s. 80) hvor kritikk mot metoden deles inn i tre begreper: reliabilitet, validitet og generalisering. Disse begrepene blir brukt i kvantitativ forskning, men kan overføres her til troverdighet, bekreftbarhet og overførbarhet.

Når vi sier troverdighet, ser en på om vi har en kritisk vurdering som viser et bilde av at forskningen er gjort på en måte som er pålitelig og tillitsvekkende (Thagaard, 2001, s. 20 referert i Bergsland & Jæger, 2014, s. 80). I det andre begrepet, bekreftbarhet, er blikket rettet mot gyldigheten av utvalget i forhold til problemstillingen, kvaliteten av tolkningen, og om vår forståelse kan støttes med annen forskning. Nærhet vi har til feltet som undersøkes kan

26

hjelpen for å sikre troverdigheten når det gjelder å hindre misforståelser og at data er relevant for problemstillingen (Larsen, 2007, s. 26 referert i Bergsland & Jæger, 2014, s. 80). Med det siste begrepet, overførbarhet, er ikke målet å generalisere, men gi rike beskrivelser av dataen som er samlet inn. Dette er for at undersøkelsen skal kunne brukes i andre sammenhenger. Kan det vi skriver bli brukt som et tankeredskap og bidra til en endringsprosess i andre barnehager? (Dalland, 2012 referert i Bergsland & Jæger, 2014, s. 80).

I vår forskning har vi gjennom hele prosessen hatt et kritisk blikk, både til hvilken teori vi støtter oss til, men også metoden vi benytter. Vi har for eksempel spurt oss selv: Er dette relevant for vår problemstilling? Har vi funnet informanter som har et blikk rettet mot tegn til tale? Er disse informantene pålitelige? I vår forskning jobbet alle informanter i barnehagen, samt hadde erfaringer med tegn til tale. Dette vil kunne styrke vår gyldighet av utvalget. Gyldigheten og bekreftbarheten styrket også vår overførbarhet i forhold til at informasjonen er legitim og at opplevelsene er fra barnehageansatte. Men forskningen har et begrenset antall informanter, som gjør at våre data ikke er representative for alle barnehager. Vi ønsket å undersøke kunnskap og erfaringer personal har om tegn til tale som et verktøy for å sikre en god tilknytning, her mener vi at antall informanter, mengde datainnsamling, samt metoden vi har benyttet oss av er egnet i relevans til problemstillingen. I tillegg er vår nærhet til «feltet» med på å styrke vår troverdighet i å enklere hindre misforståelser. Dette er vi bevisst på, også når det gjelder overførbarhet. Vi har presisert i informasjonsskrivet (vedlegg 1) og intervjuguiden (vedlegg 2), samt under intervjuet, at deres svar ikke er ment som en generalisering av alle barnehager, men heller et utgangspunkt i hvordan problemstillingen kan sees på. Dette har vi gjort for at informantene er trygge på at vi ikke skal generalisere deres svar. Om vi hadde intervjuet flere, eller kombinert dette med spørreundersøkelse, ville vi fått en større datainnsamling som grunnlag for vår analyse og drøfting. Med flere informanter kunne vi også utvidet våre kriterier, for å få flere synsvinkler på problemstillingen. Dette ville gitt enda bedre overførbarhet, men i intervjuene har vi vært bevisst på å søke mest mulig utdypende beskrivelser som grunnlag i analysen og drøftingen.

3.7 Ethiske hensyn

Ettersom vi har intervju som metode, er det en del etiske hensyn som må tas hensyn til. Her benyttet vi lydopptak av intervjuene, dermed har vi meldeplikt når det gjelder lov om behandling av personopplysninger (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 43). Vi sendte

informasjonsskriv (vedlegg 1) og intervjuguide (vedlegg 2) først til veileder, for så til NSD/Sikt. Vi fikk godkjent start av intervju fra NSD/Sikt, så lenge vi gjennomfører prosjektet slik som vi har beskrevet, og følger høyskolen sine retningslinjer. Ifølge personopplysningsloven stilles det også krav om samtykke fra informantene. Dette samtykket skal være frivillig og en informert erklæring fra informantene hvor de godkjenner at vi behandler opplysninger om dem. Samtykkeskjemaet som er på slutten av informasjonsskrivet (vedlegg 1) tok vi med oss til intervjuene og informantene signerte før vi startet. I tillegg har vi som forskere taushetsplikt i henhold til forvaltningsloven, hvor all informasjon som kan spores tilbake til enkeltpersoner skal anonymiseres (Christoffersen & Johannessen, 2012, s. 46). De etiske hensynene er noe vi har tatt alvorlig og har vært tydelig om til informantene. Vi har informert om dette i informasjonsskrivet, har presisert det videre før intervjuet og med noen, har vi også snakket om det etter intervjuet. I tillegg informerte vi om hvilken informasjon og opplysninger de ikke skulle gi oss før intervjuet startet. Her sa vi også ifra om at de kunne velge å ikke svare på noen spørsmål, om de følte det var ubehagelig eller av andre grunner ikke ville svare. Dette gjorde vi slik at informantene ble trygge på vår bevissthet av personvernet og tar det på alvor, for å skape en trygg atmosfære, hvor informantene føler at de kan gi oss informasjon og snakke fritt om temaene. Til slutt er etiske hensyn et tema vi selv har drøftet imellom oss kontinuerlig i prosjektet, slik at vi til enhver tid er bevisst og ser over arbeidet slik at vi alltid er i tråd med etikken.

4.0 Presentasjon av funn og drøfting

I dette kapittelet skal vi presentere funn fra vår datainnsamling og drøfte funnene i lys av vår problemstilling: «Kan tegn til tale bidra som et verktøy for å sikre en trygg tilknytning på småbarnsavdeling?» All datainnsamling er lagt ved i vedlegg 3, i denne delen tar vi kun med det vi har vurdert som relevant. Vi presenterer våre funn og drøfter i ett og samme kapittel. Dette gjør vi for å være oversiktlig og ikke gjengi oss selv i et eget drøftingskapittel. Her blir kapittelet delt inn i 4 kategorier: 1. Bruk av tegn til tale i barnehagen 2. Tegn til tale som verktøy i tilknytning 3. Tilknytning og forståelse i lys av en flerkulturell barnehage 4. Tegn til tale som verktøy i inkludering.

Vi har valgt å omtale informantene som A1, A2, B1 og B2 for å sikre deres anonymitet. Alle informantene har erfaring med å jobbe på småbarnsavdeling. I barnehage A har begge informantene erfaring med å bruke tegn til tale med småbarn, mens barnehage B har erfaring med bruk av tegn til tale i aldersgruppen 4-6 år. Ved spørsmål om hvor informantene lærte tegn til tale, fikk vi ulike svar. Informantene lærte tegn til tale gjennom høyere utdanning, kurs i regi av barnehagen og/eller lærte tegn til tale gjennom *tegnbanken.no* og *Tegnsentralen*.

4.1 Bruk av tegn til tale i barnehagen

Det første funnet beskriver hvilke tanker og erfaringer informantene har om bruk av tegn til tale, samt hvilke sammenhenger det brukes i barnehagen. Dette ble spørsmål til informantene i første del av intervjuet, for å legge grunnlaget for resten av datainnsamlingen. Som nevnt over har alle informantene erfaringer med å bruke tegn til tale. Barnehage A bruker tegn til tale jevnt gjennom dagen. Barnehage B bruker tegn til tale, men i mindre grad. B1 forklarer det slik:

«Vi har hatt to perioder her, hvor vi har prøvd å satse på tegn til tale. Første perioden så jobbet jeg på småbarnsavdeling, men det var noe som skjedde, som gjorde at prosjektet våres gikk litt bort. Men jeg har sett i ettertid at det er veldig greit å bruke tegn til tale».

Alle informantene bekrefter å være positive til tegn til tale og mener det er viktig i arbeidet med barna. A2 påpeker at tegnbruk kan være hjelpsomt i kommunikasjonen mellom personalet og barna. Barna kan kommunisere ved hjelp av enkle tegn, slik at personalet forstår

barnets ønsker, som kan bidra til mindre frustrasjon hos barna. Utsagnet fra A2 samsvarer med Braaland's påstand hvor barnet i denne sammenheng lærer at språk er et verktøy i kommunikasjon med andre (2023, s. 43).

Informant A1 forteller at de bruker bevisst tegn til tale gjennom hele dagen, men de er ikke alltid like gode på det. Informanten påpeker at det er enkelt å bruke talespråket, uten å legge til tegn. Spesielt i tilfeller hvor barnegruppen ikke har barn med særegent behov for det, eksempelvis barn med spesielle behov. Barnehage A opplyser at de bruker tegn til tale hele tiden, men har ekstra fokus i situasjoner som samlingsstund, under måltid, i de faste aktivitetene og når det gis ulike beskjeder. Barnehage B opplyser at de bruker tegn til tale ved måltid og i sang. Barnehage B har startet å bruke tegnkort til de enkle standard sangene, men ønsker å bruke det mer i garderobesituasjonen og generelt i barnehagehverdagen.

Informant B1 gir et eksempel med å ha startet introduksjon av tegn gjennom alfabetet. B1 printet ut alfabetet med tegn som ble først satt i gang for å ha en gøy aktivitet sammen med barna. Barna ble veldig engasjert og spurte for eksempel hvordan deres bokstav var. Aktiviteten ble en fin inngangsbillett i introduksjon av tegn til tale på barnas premisser gjennom deres interesser. Barna oppsøkte B1 ved flere anledninger for å lære flere tegn eller ønsket gjenkalling. I eksempelet fra B1 utforsker barna alfabetet og tilhørende tegn sammen med informanten, og samtidig søker tilbake til B1 når barnet har behov for nærhet. Ut ifra denne tolkningen kan B1 beskrives som en «trygg base» og sees i sammenheng med trygghetssirkelen som er nevnt i Powell et al. (2015, s. 47). Eksempelet B1 gir kan også sees i sammenheng med hva vi tidligere har beskrevet fra Braaland (2023, s. 43). Her blir det forklart at samspillet mellom den voksne og barnet, er det viktigst å finne interessene til barna og hva de ser som meningsfullt. Ved å bruke tegn til tale som verktøy i kommunikasjonen vil barna lære at å oppnå samspill med andre og uttrykke noe en ønsker, er språk og tegn verdifullt i kommunikasjonen. I lys av teorien og vår forskning gis det et inntrykk av å være en «trygg base» og bruken av barnas interesser, øker muligheten for at barna kan ta inn nye redskaper. Her vil den begynnende utforskningen av tegn til tale sammen med barna øke interessen. Barna kan etter hvert se tegn som verdifullt i kommunikasjon med andre. Det kan også trekkes paralleller med at flere barn sammen lærer tegn til tale i interessante aktiviteter. Barna vil se at de har en felles kommunikasjonsform på tross av andre språklige barrierer. I denne sammenheng kan en se på Braaland (2023, s. 43), hvor det påpekes at ved bruk av tegn i kommunikasjon legges det til rette for at barna kan kommunisere på flere måter.

4.2 Tegn til tale som verktøy i tilknytning

Vi ønsker i denne oppgaven å finne ut og sette søkelys på om tegn til tale kan bidra som et verktøy til å fremme en trygg tilknytning til barna i barnehagen. For å få mer kunnskap spurte vi informantene hvilke erfaringer og tanker de har om temaet. A2 og B1 trekker frem at barna må kjenne på å bli forstått, for at tilknytningen skal være trygg og god.

B1: «For at et barn skal føle seg trygge på en voksen må dem jo føle seg forstått. Hvis barnet da ikke finner en voksne som forstår, så blir det veldig vanskelig for det barnet å føle seg trygg. Det at man oppretter tegn til tale tidlig mellom barn og voksne er viktig.»

Drugli (2017, s 46) forklarer at tilknytning skapes over tid, det er samspillet barnet har til den voksne som avgjør om det blir etablert en trygg tilknytning. For at en trygg tilknytning skal etableres må barnet oppleve at den voksne viser sensitivitet og møter barnet med sine følelser og behov. Gjennom Drugli (2017) sin forklaring, og informasjonen fra informantene; hvordan kan det sikres at barna på småbarnsavdeling blir forstått og møtt med sine behov, når de fleste barna ikke har verbalspråk? Både informant A2 og B1 trekker frem at barn er kroppslige av seg. Informantene forteller at hvis barna lærer seg noen tegn åpnes det opp for at barna kan vise med kroppen enkle tegn som gjør det enklere for barna å kommunisere. Når barna kan kommunisere med kroppen mener informantene det kan være med på å skape en trygghet fordi barna blir forstått. Kommunikasjonen før et utviklet verbalspråk kaller Høigård (2019, s. 20, 32-33) for førspråklig kommunikasjon. Sjøvik (2014, s. 131-132) mener en viktig faktor i tidlig språkutvikling for barnet, er at barnet får uttrykke seg gjennom kroppsspråk. Braadland (2023, s. 45) trekker frem at bruk av tegn kan være med på å lette på et press som barn med for eksempel forsinket språkutvikling kan føle fra omgivelsene sine. Bruk av tegn kan være med på å motvirke at en vond sirkel blir etablert, fordi tegnene kan bidra til å lette på presset av forventninger barnet kan ha fra omgivelsene. A2 forteller om bruk av tegn i måltidsituasjon, barnet kan vise tegnet «ferdig» hvor de voksne kan se og forstå at barnet er ferdig å spise, A2 avslutter med å si «Og det vil jo føre til at tryggheten og tilknytningen blir bedre.». Barnet får ved hjelp av tegn flere alternativer til kommunikasjon, hvor det kan bidra på å lette presset barnet kan føle fra omgivelsene.

For at trygg tilknytning skal bli etablert må barnet føle seg sett. Braadland (2023, s. 45) snakker om den felles oppmerksomheten, samt blikk kontakten tegn til tale krever. Når man

kommuniserer med tegn må en ned på barnas nivå. Når A1 fikk spørsmål om hvilken tanker og erfaringer hen har om tegn til tale og tilknytning svarte informanten:

A1: «Det er et veldig spennende spørsmål, for jeg har aldri tenkt gjennom det før. Men når jeg fikk spørsmålet og fikk se på det så tenkte jeg, først og fremst tenkte jeg på den blikk kontakten som må til når man bruker tegn til tale. Å det er jo en kjempegod ting når man skal tilknytte seg til et nytt menneske, sant.»

Ved flere anledninger i intervjuet nevnes «blikk-kontakten» som tegn til tale krever, samt at det kan ha god innvirkning på tilknytning. Et annet aspekt som nevnes er at: gjennom tegn til tale, går talen saktere, setningen repeteres gjerne flere ganger, det legges trykk på ordene som det brukes tegn til, samt uttaler ordene tydeligere. Dette er spesielt viktig for de minste barna, B1 trekker frem at man gjør seg forstått begge veier når en bruker tegn til tale. Det utdypes med at «*barna lærer tidligere, å gi uttrykk for hva de egentlig ønsker, eller hva de mener*». A2 forteller at ved bruk av tegn til tale i barnehagen får alle mulighet til å kommunisere med hverandre. A2 avslutter svaret med; «*Tilknytningen man kan få bare ved å løfte opp hendene. Så enkelt som det.*» A2 og B1 har begge observert barn som tilegnet seg tegn på kort tid og begynte å bruke tegn selv. Barna fant en måte å kommunisere på hvor en blir forstått. B1 trekker frem et eksempel om et barn som ofte brukte ordet *nei* når barnet ikke ville noe. Når B1 veileder barnet med å gi et alternativt svar som «*stopp, jeg vil ikke*» og samtidig viser tegnet «stopp», observert informanten at barnet tok dette til seg raskt og brukte tegnet ved en senere anledning. Måten B1 veileder barnet på samsvarer med Askland og Sataøen (2019, s. 203) sin forklaring av støttende stillas. B1 veileder barnet med bruk av tegn til tale som verktøy i kommunikasjonen. Her blir informanten et støttende stillas hvor barnet kan enklere mestre kommunikasjon sammen med andre barn.

Rammeplanen (2017, s.19) slår fast at personalet i barnehagen skal imøtekomme all form for kommunikasjonsuttrykk barna viser, i tillegg skal barnehagen opprettholde barnets behov for omsorg. Vi spurte hvilke tanker informantene hadde om at en hel personalgruppe bruker tegn til tale på småbarnsavdeling for å bedre kommunikasjonen med barna. Her svarer alle informantene at de mener det er viktig at alle i personalet bruker tegn til tale. Det kommer frem at hvis alle i personalet bruker tegn til tale kan personalet lære av hverandre. Personalet blir samtidig språklige rollemodeller som viser barna at kommunikasjon kan uttrykkes på flere måter hvor kroppslig kommunikasjon blir en naturlig del.

På bakgrunn av Torbjørnsen sitt FOU-prosjekt (2023), samt våre erfaringer fra praksis, spurte vi informantene hvilke tanker de har om at kun én voksen og ett barn bruker tegn til tale, mens resten av personalet og barnegruppen ikke gjør det. Her spurte vi også om informantene har erfaring rundt problematikken. Vi fikk interessante svar med litt ulike erfaringer. Alle informantene mener det ikke er bra og utrolig synd når kun enkelte av personalet bruker tegn. Flere informanter trekker frem dilemmaet som oppstår når det gjelder den voksne som bruker tegn i kommunikasjon med barnet blir syk eller er borte. Informantene setter spørsmålstejn ved hvem barnet kan oppsøke og kommunisere med. Det trekkes frem at alle i personalgruppen må gå inn for å lære tegn til tale, ansvaret ligger ikke bare på spesialpedagogen eller de som har ansvar for enkeltbarnet med behov for å kommunisere med tegn. A1 trekker frem en viktig tanke om tegn til tale og tilknytning i forbindelse med kommunikasjon.

A1: «(...) de enkelte barna som faktisk har behov for dette her, så er jo det jo alfa omega om barnet kan gå til hvem som helst.»

I rammeplanen (2017, s. 23-24) står det at personalet skal imøtekomme og anerkjenne barnas ulike kommunikasjonsuttrykk. Informant A1 påpeker viktigheten av at barna kan gå til hvem som helst, samt at barnet føler seg trygg på personalet. På bakgrunn av det som kommer frem i rammeplanen, har alle barna krav på å kommunisere med hele personalgruppen, uansett forutsetninger. B1 legger til at barnehagene vil gå glipp av mye ressurser fra fagarbeidere og assistenter hvis det kun er én pedagog som kan tegn til tale. Fagarbeidere og assistenter er de som er med barna hele dagen. Her trekker vi frem B2 sitt svar:

B2: «Jeg tenker at alle må lære det, at vi må ha det i våres daglige, vi må få det til å passe inn så mye at det går av seg selv. Jeg har forstått det sånn at vi burde satse en del på dette.»

Alle informantene mener hele personalgruppen må lære seg og kunne tegn til tale. Det må bli en naturlig del av hverdagen. Slik kan barna føle seg tryggere på å bli forstått, som igjen styrker den trygge tilknytningen til hele personalgruppen.

4.3 Tilknytning og forståelse i lys av en flerkulturell barnehage

I barnehage B har de et stort mangfold kulturer og mange flerspråklige barn. Her kom det interessante funn i lys av et annet perspektiv. Funnene blir analysert og tolket i sammenheng med vår problemstilling. Hos barnehage B starter barna ofte i barnehagen uten særlig norsk språk. I analyseringen av funnene trekkes det like tråder til småbarn, ettersom de også har begrenset norsk verbalspråk. Funnene kan i tillegg sees i lys av at mange norske barnehager har fått flere minoritetsbarn i løpet av de siste årene. Dermed trekkes en konklusjon om at småbarnsavdelinger i mange barnehager har flerspråklige barn i barnegruppen.

B1 forteller at barna i barnehagen ofte har tidlig utvikling av morsmålet hjemme, men norsk som brukes i barnehagen utvikles senere. Dette gjør at barna utvikler setningsoppbygging over litt lengre tid enn det som er gjennomsnittlig hos barn. B2 forteller om erfaring med et barn fra Syria. Barnet forstod ikke norsk og informanten opplevde det som nyttig å bruke tegn til tale for å skape en god relasjon. Informant B1 mener tegn til tale kan være et nyttig verktøy for å styrke kommunikasjonen av hva barnet vil ytre. Selv noen få tegn vil hjelpe å støtte talen, samtidig får barna erfaringer med å bruke kroppen mer. B1 trekker frem at tegn til tale hjelper å bli forstått tidligere, samt i kommunikasjonen generelt. Informanten observerer at barn blir fortere frustrert og sint om de ikke blir forstått tidlig. Barna løser gjerne problemet på feil måte uten en voksen som hjelper i situasjonen. B1 tenker tegn til tale sammen med bilder og konkrete kan hjelpe barnet forstå personalet, samt at personalet forstår barnet. Våre funn samsvarer med funnene i FOU-prosjektet til Torbjørnsen (2023). Der kom det frem at personalet i barnehagen erfarte at tegn til tale i arbeid med flerspråklige barn bidro til en tryggere oppstart hvor barna kunne lettere uttrykke hva de mente og følte. I FOU-prosjektet nevnes det også at tegn til tale bygger bro mellom morsmålet og norsk, samt bidrar til positiv utvikling av begge språkene. At tegn bygger bro mellom språkene kan en se i vår forskning, samt at det øker forståelsen av hverandre. Funnene i vår forskning kan også sees i sammenheng med arbeidet i Solås barnehage fra Nordtveit og Edland (2023). Ett av Nordtveit og Edland (2023, s. 178) sine funn er at barn uten verbalspråk kan ved hjelp av tegn til tale medvirke på samme nivå som talespråklige, fordi voksne forstår fortere hva barnet uttrykker. Forfatterne har sett at de yngste barna blir mindre frustrerte når tegn til tale brukes som verktøy i kommunikasjonen. I lys av Nordtveit og Edland (2023) sitt arbeid, samt Torbjørnsen sitt FOU-prosjekt (2023), kan det trekkes paralleller til våre funn med hensyn til flerspråklige barn. Informant B1 forteller at barna i deres barnehage blir mindre sint og frustrert når tegn til

tale brukes som et verktøy i kommunikasjonen. Det begrunnet med at barna klarer å ytre hva de ønsker og bruker kroppen mer aktivt i kommunikasjonen. I lys av funnet kan en se at gjensidig forståelse i kommunikasjonen bidrar til utviklingen av en trygg tilknytning, hvor personalet kan enklere møte barnets følelser og behov.

B2 forteller ved flere anledninger om kommunikasjon med barn og foreldre med minoritetsbakgrunn, ofte uten norsk språk. Her fant personalet kreative løsninger i kommunikasjonen med foreldre for å forstå hverandre. Personalet lagde tegn både til barn og foreldre. Informanten påpeker at det kanskje ikke var direkte tegn til tale, «*men man må bruke seg selv*». Utsagnet fra B2 samsvarer med funnene Torbjørnsen (2023) fikk i sitt FOU-prosjekt, at bruk av tegn er et nyttig verktøy i kommunikasjonen med minoritetsbarna og foreldrene.

4.4 Tegn til tale som verktøy i inkludering

Barnehagen er en sosial arena og skal legge tilrettelegge for et inkluderende fellesskap (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 20). Undersøkelsen av dette funnet ble gjennomført i forbindelse med at inkludering henger sammen med tilknytning. Her ville vi se hvilke tanker og erfaringer informantene har rundt bruk av tegn til tale som verktøy for å fremme inkludering. Analyseringen av funnene blir dermed tolket ut fra problemstillingen om tegn til tale som verktøy i tilknytningen. Alle informantene har erfaringer om temaet og mener tegn til tale bidrar til et inkluderende fellesskap. A1 utdyper at «*inkludering i barnehagen handler om å bli med i leken, være en del av fellesskapet*». A2 mener tegn til tale kan hjelpe flerspråklige barn, barn med hørselshemming og småbarn enklere bli med i lek med andre barn. Informantene forteller videre at hvis alle barna lærer enkle grunnleggende tegn, for eksempel i forbindelse med lek, kan det bidra til følelsen av inkludering og trygghet. Her er det viktig å opplyse at barn med hørselshemming har krav på tegnspråkopplæring som kommer frem i Barnehageloven (2005) § 38. Tegn til tale er ikke tilstrekkelig for barn som trenger tegnspråkopplæring. Funnene fra informantene kan sees i lys av resultatene fra Nordtveit og Edland (2023) sitt arbeid med tegn til tale i barnehagen. Forfatterne viser til at når barnehagen har tegn til tale som en naturlig del av hverdagen er det ikke unaturlig når enkelte barn bruker mer tegn i kommunikasjonen. Det påpekes at gjennom å bruke tegn til tale med alle barna vil ikke enkeltbarn falle ut av fellesskapet når de har større behov for verktøyet i kommunikasjonen. Her vil vi vise til utklipp fra et av B1 sine svar:

«snakking er mer enn ord, det er jo også kroppen»

Flere informanter forteller at jevnlig bruk av tegn til tale er viktig i arbeidet med kommunikasjon hos barn uten norsk verbalspråk. Her får barna erfaring med at det finnes flere kommunikasjonsformer gjennom kroppslig og visuell kommunikasjon. A1 og B1 trekker frem at hos barn som sliter med å gjøre seg forstått kan tegn til tale bidra som et verktøy, slik at alle barna kan bli med i leken.

Funnene fra B1 og A1 samsvarer med Torbjørnsen (2023, s. 83) sine funn i FOU-prosjektet hvor det sees sammenheng i at norske barn og minoritetsbarn kommuniserer enklere gjennom bruk av tegn til tale. I lys av funnene trekkes det paralleller med at enklere kommunikasjon blant barna bidrar til et større inkluderende fellesskap. I tillegg til A1 og B1 sine utsagn, viser vi til en praksisfortelling fra A2 og tankene informantene har om temaet. Praksisfortellingen kan sees i lys av funnene nevnt over og FOU-prosjektet Torbjørnsen (2023) har gjennomført.

A2: «Vi var ute. Det var en samtale mellom to barn rundt dissen. De står og diskuterer om de skal fortsette å disse eller om de var ferdig. Det ene barnet går og det andre barnet roper. Barnet snur seg. «Ferdig» (viser med tegn) også går han, og det siste barnet som sto igjen med dissen var liksom «Oja! Ja okay! Ja men det er greit, da var vi ferdig» bare noe så enkelt som (viser tegnet ferdig) å kunne da bare snu seg, jeg er ferdig. Og det er tydelig at jeg var ferdig.»

5.0 Konklusjon

I denne bacheloroppgaven har vi valgt å bruke kvalitativ forskningsmetode og gjennomført fire intervjuer i to barnehager hvor det brukes tegn til tale på ulike nivåer. Vi har drøftet svarene fra vår forskning sammen med annen teori opp mot vår problemstilling: «Kan tegn til tale bidra som et verktøy for å sikre en trygg tilknytning på småbarnsavdeling?»

Gjennom barnehagelærerutdanningen ble vi tidlig presentert for tilknytningsteoriens opphavsmann John Bowlby (1907- 1990) og hans begrep *trygg base* (Askland & Sataøen, 2019, s. 62). Vi fikk lærdom i barnas psykososiale miljø, samt hvorfor trygg tilknytning er viktig for barna. Gjennom praksis observerte vi bruk av tegn til tale i ulike nivåer og at tegn har mange gode kvaliteter ved seg. Med dette valgte vi LEK301 (*Lek og læring for alle*) som valgfag, hvor tegn til tale inngår som et av fagene i emnet. Gjennom studiet dukket spørsmålet vårt opp om tegn til tale kan brukes som et verktøy for å sikre en trygg tilknytning på småbarnsavdeling. Dermed ønsket vi å belyse dette temaet i vår bacheloroppgave.

I ettertid ser vi at denne problemstillingen og tematikken går lengre ut enn det vi har kunne belyst i vår oppgave og det kan potensielt bli et mye større forskningsprosjekt. Gjennom teorien vi har presentert og svarene vi fikk i vårt kvalitative forskningsintervju kan vi med trygghet si at tegn til tale kan være et nyttig verktøy for å sikre en trygg tilknytning, men ikke en avgjørende faktor. Som tidligere presentert er en viktig faktor for barnets følelse av trygghet, at barnet føler seg forstått, her mener vi tegn til tale kan være et nyttig verktøy.

Nordtveit og Edland (2023, s. 178) trekker frem i sitt arbeid i Solås barnehage at de merker tilvenningsfasen har vært lettere etter barnehagen begynte å aktivt bruke tegn til tale.

Forfatterne tror det har sammenheng med at barnet føler seg forstått, som bidrar til trygghet for barnet. At barna føler seg forstått tenker vi også kan hjelpe med å opprettholde den trygge tilknytningen for barna, spesielt på småbarn. Vi ser i lys av våre funn og teori at tegn til tale gir barna flere muligheter til å kommunisere på, ytre sine meninger, samt uttrykke hvilket behov barnet har. Når barnet kan uttrykke seg og bli forstått, mener vi det kan være en avgjørende faktor for å motvirke en utrygg tilknytning. Føler barnet at det ikke blir forstått kan barnet lettere utvikle en *utrygg unnvikende* tilknytning til personalet.

Informantene og teorien konkluderer med at alle må være med når barnehagen skal drive med tegn til tale. I våre praksisperioder har vi observert at fagarbeidere og assistenter tilbringer mest tid sammen med barna i barnehagehverdagen. Informantene påpeker at fagarbeidere og assistenter er en viktig ressurs, hvor barnehagen vil gå glipp av mye hvis denne gruppen ikke blir inkludert fra starten av. Nordtveit og Edland (2023, s. 170) sitt arbeid i Solås barnehage påpeker at det er en avgjørende faktor at alle i personalet er med, det er personalet som i det daglige skal utføre tegn til tale sammen med barna. I Solås barnehage har de tegn til tale som et satsingsområde, her er alle med, både personalet og ledelsen.

På bakgrunn av informantenes svar og arbeidet til Nordtveit og Edland (2023), er ledelsens delaktighet en avgjørende faktor for at tegn til tale blir tatt inn i barnehagen. Det er ledelsen som har mandat til å bestemme satsingsområdet til barnehagen. Vi tenker tegn til tale er noe alle barnehager burde satse på, og organiseres inn i barnehagehverdagen.

Vi tenker at tegn til tale skal være en naturlig del av hverdagen, det skal sitte i veggene og være en del av barnehagekulturen, ikke personavhengig. Hvis personalet byttes ut vil det ikke få noen konsekvenser for bruken av tegn til tale i barnehagen. Informantene trekker frem at de har opplevd å være «tegn til tale personen» og «superbrukeren» i barnehagen. Der hadde resten av personalet trukket seg tilbake fra å lære seg tegn til tale, samt ta det i bruk.

Konsekvensen av dette kan bli, om «tegn til tale personen» i barnehagen slutter, avtar også bruken av tegn til tale. En videre konsekvens kan være for funksjonsfriske barn med behov for tegn til tale, men uten rett på tegnstøtte. Får barnehagen et barn med rett på tegn til tale må personalet lære dette på kort tid. Tegn til tale er ikke noe som læres over natten, det tar tid å lære de ulike tegnene. Som vi har belyst tidligere, vil de naturlige tegnene være lettere å lære men det stopper ofte opp når en skal lære abstrakte tegn. Vi tenker det er for seint at personalet lærer tegn til tale rett før barnehagen får et barn med dette behovet. Kompetansen må ligge i veggene. Er hele barnegruppen vant til kroppslig kommunikasjon, tenker vi det bidrar til at alle kan kommunisere med hverandre, som igjen bidrar til et inkluderende fellesskap i barnehagen.

Vi håper denne bacheloren kan være med på å bidra til at tegn til tale kan bli en obligatorisk del av barnehagelærerutdannelsen. Vi må starte et sted, hvorfor ikke starte med barnehagelærere som skal ut i barnehagene for å jobbe?

6.0 Litteraturliste

Askland, L. & Sataøen, S. O. (2019). *Utviklingspsykologiske perspektiv på barns oppvekst* (4 utg.). Gyldendal.

Barnehageloven. (2005). *Lov om barnehager* (LOV-2005-06-17-64). Lovdata.

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>

Bergsland, M. D. & Jæger, H. (2014). Bacheloroppgaven. I M. D. Bergsland & H. Jæger (Red.), *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen* (s. 51-87). Cappelen Damm Akademisk.

Braadland, N. (2005). *Tegn-til-tale for alle: En vei til talespråket* (2 utg.). Gyldendal Akademisk.

Braadland, N. (2023). Tegn-til-tale - for alle. I I. B. Torbjørnsen, R. Neteland & E. Bugge (Red.), *Tegn-til-tale i barnehage og skole* (s. 41-55). Universitetsforlaget.

Brandtzæg, I., Torsteinson, S. & Smith, L. (2019). *Barn og relasjonsbrudd bind 2: Mikroseparasjoner: Tilknytningsbasert forståelse, utredning og behandlingstiltak*. Fagbokforlaget.

Broberg, M., Hagström, B. & Broberg, A. (2014). *Tilknytning i barnehagen: Hva betyr trygghet for lek og læring?*. Cappelen Damm Akademisk.

Christoffersen, L. & Johannessen, A. (2012). *Forskningsmetode for lærerutdanningene*. Abstrakt forlag.

Drugli, M. B. (2017). *Liten i barnehagen* (3. utg.). Cappelen Damm Akademisk.

Fodstad, C. D. & Jæger, H. (2021). Småbarns lek og lekende voksne i bevegelse mellom orden og kaos i samlingsstunder. I C. D. Fodstad, V. Glaser, & M. Sæther (Red.), *Den frie lekens vilkår* (s. 119-135). Universitetsforlaget.

Hjelmervik, E. (2021). Det hørselshemmede barnet i barnehagen. I B.I. Borthne Hvidsten (Red.), *Spesialpedagogikk i barnehagen: Barnet i fokus* (2 utg., s. 181-200). Fagbokforlaget.

Høigård, A. (2019). *Barns språkutvikling: muntlig og skriftlig* (4 utg.). Universitetsforlaget.

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplanen for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Hentet fra

<https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen->

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3 utg.). Gyldendal.

Lyster, S-A. H. (2021). Språk- og talevansker hos barnehagebarnet - et avhjelpende og forebyggende perspektiv. I B. I. Borthne Hvidsten (Red.), *Spesialpedagogikk i barnehagen: Barnet i fokus* (2 utg., s. 215-243). Fagbokforlaget.

Matovich-Noddeland, M. & Noddeland, P. (2017). *Babytegn: Åpne barnets verden*. Cappelen Damm.

Nordtveit, M. B. & Edland, G. M. (2023). Suksesskriterier for vellykket organisering i praksis. I I. B. Torbjørnsen, R. Neteland & E. Bugge (Red.), *Tegn-til-tale i barnehage og skole* (s. 169-182). Universitetsforlaget.

Powell, B., Cooper, G., Hoffman, K. & Marvin, B. (2015). *Trygghetssirkelen: en tilknytningsbasert intervensjon*. Gyldendal Akademisk.

Ronglid, W. & Suhr, G. I. (2023). Tegn- til- tale- framvekst og praksis i Norge. I I. B. Torbjørnsen, R. Neteland & E. Bugge (Red.), *Tegn-til-tale i barnehage og skole* (s. 57-69). Universitetsforlaget.

Sjøvik, P. (2014). Samspill og samspillsvansker i de første leveåra. I P. Sjøvik (Red.), *En barnehage for alle: Spesialpedagogikk i barnehagelærerutdanningen* (3 utg., s. 127-144). Universitetsforlaget.

Smith, L. (2002). *Tilknytning og barns utvikling*. Høyskoleforlaget Norwegian academic press.

Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitative metoder* (5. utg.). Fagbokforlaget

Torbjørnsen, I. B. (2023) Teikn- til- tale til alle i barnehagen. I I. B. Torbjørnsen, R. Neteland & E. Bugge (Red.), *Tegn-til-tale i barnehage og skole* (s. 71-87). Universitetsforlaget.

Vonen, A. M. (2006). Tegnspråk i et lingvistisk perspektiv. I S. R. Jørgensen & R. L. Anjum (Red.), *Tegn som språk: En antologi og tegnspråk* (s. 125-150). Gyldendal Akademisk.

7.0 Vedlegg

7.1 Vedlegg 1: Informasjonsskriv med samtykke erklæring

Vil du delta i vår forskningsprosjekt?

Hei,

Vi tar kontakt med deg i forbindelse med at vi skal skrive bachelor, vi er to studenter som går tredje året på barnehagelærerstudiet på HVL og har startet å skrive bacheloroppgaven vår. I den forbindelse har vi et spørsmål om du ønsker og har anledning til å være en del av vår oppgave. Problemstillingen i vår bachelor er: Hvordan jobber personalet med tegn til tale for å sikre en god tilknytning hos småbarn?

Vi er veldig engasjert i bruken av tegn til tale med barn. Vi har derfor valgt å bruke det som tema i vår problemstilling. I forskning er det sett på hvorfor tegn til tale er bra for barn, men lite om personalet og hvordan de jobber med dette. Her er det spesielt lite forskning på hvordan personalet bruker tegn til tale for å sikre en god tilknytning. Dermed vil vi ha det i søkelyset i vår problemstilling. Vi tenker at tegn til tale kan bidra til inkludering blant barna og de voksne, gjennom tilknytningen. Vi ønsker å se på dette i et småbarns miljø. I denne sammenheng har vi en tanke om at det er nyttig å ta i bruk tegn til tale siden mange av barna ikke har utviklet deres verbalspråk enda. Dette er våre tanker rundt tema, men vi vil presisere at dette er ikke noe vi vet sikkert. Med dette, ønsker vi å belyse denne problemstillingen i vår bachelor for å innhente mer informasjon.

Vi ønsker å komme i dialog med og foreta et intervju med en barnehagelærer og en assistent i småbarnsavdeling. Ettersom din barnehage aktivt jobber med tegn til tale spør vi dere om å delta i vårt prosjekt. Intervjuguiden vi vil bruke i intervjuet sendes ut på forhånd. Vi ønsker i tillegg til intervju, å bruke anonymiserte praksisfortellinger som material for å få mer innsikt i bruken av tegn til tale som et verktøy for tilknytning. Vi vil gjerne samle inn anonymiserte praksisfortellinger av både gode og dårlige erfaringer. Vi vil presisere at de anonymiserte praksisfortellingene som vi får tilsendt, skal i hensyn til taushetsplikt og personvern ikke

inneholde: navn, alder, kjønn, navn på barnehagen, opprinnelsesland eller eventuelle diagnoser.

Vi vil kun bruke opplysningene om deg til formålet vi har fortalt om i dette skrivet, og vi behandler opplysningene om deg basert på ditt samtykke. Når vi innhenter og bruker informasjonen du gir oss, har vi strenge krav vi må følge fra Sikt på å holde informasjonen anonym. Den informasjonen du gir oss i intervjuet og praksisfortellingene som blir samlet inn skal ikke kunne spores tilbake til deg eller barnehagen. De anonymiserte praksisfortellingene vi samler inn vil bli oppbevart på en sikker plass. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Under intervjuet skal vi bruke en lydopptaker fra HVL, lydfilen vil bli lagret på en egen lukket server. Datamaterialet med dine personopplysninger vil bli anonymisert og slettet når bacheloren er levert 25 mai, 2023 og vi har fått karakteren. Anonymiserte opplysninger vi har samlet inn vil ikke bli slettet, for å kunne gjenbrukes til for eksempel forskning. Du som blir intervjuet, og barnehagen, kan når som helst velge å trekke deg fra denne oppgaven og da vil lydopptaket og anonymiserte praksisfortellingene bli slettet umiddelbart. Vi bruker lydopptak som en del av intervjuet for å forebygge feil informasjon og feilkilder, som kan forekomme når man skriver ned svarene omgående. Dataen vi innhenter fra deg vil bli brukt som et grunnlag for vårt arbeid om hvordan personalet jobber for å sikre en god tilknytning ved bruk av tegn til tale. Videre vil vi presisere at vi ikke skal bruke informasjonen som en generalisering av alle barnehager, vi bruker denne informasjonen kun som et utgangspunkt.

Dine rettigheter ovenfor datamateriell som kan identifiseres:

- Innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- Å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- Å få slettet personvernopplysninger om deg
- Å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Om dere har spørsmål knyttet til personvernet, kan du ta kontakt med høyskolen på Vestlandet sitt personvernombud/Trine Anikken Larsen:

Tlf: 55 58 76 82

Epost: Trine.Anikken.Larsen@hvl.no

På oppdrag fra høyskolen på Vestlandet har Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Om du har spørsmål knyttet til vurderingen som er gjort av personverntjenesten fra Sikt, kan du ta kontakt via:

Tlf: 73 98 40 40

Epost: personverntjenester@sikt.no

Har dere noen spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, er det bare å ta kontakt. Samtykkeskjema legges ved

Med vennlig hilsen studenter fra Høyskolen på Vestlandet,

Kristin Sunde

Epost: Kristin_s-92@hotmail.com

Isak-Andreas Valde

Epost: Isak.valde.a@gmail.com

Hovedveileder til prosjektet:

Kjerstin Sjursen

Epost: Kjerstin.Sjursen@hvl.no

Bi-veileder til prosjektet:

Eli Steinum

Epost: eli@tegnsentralen.no

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet med problemstillingen: Hvordan jobber personalet med tegn til tale for å sikre en god tilknytning?, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- Å delta i intervju
- Å dele anonymiserte praksisfortellinger

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet.

(Prosjekt deltaker, dato)

7.2 Vedlegg 2: Intervjuguide

Intervjuguide

Hei!

Takk for at du vil være med på intervju til vår bacheloroppgave.

Vi ønsker å bruke intervjuet til å innhente informasjon om hvordan personalet bruker tegn til tale for å sikre en god tilknytning hos småbarn. Vi ønsker å tematisere dette på grunnlag av at vi har sett mye informasjon om hvorfor tegn til tale kan være nyttig for barn. Derimot er det lite informasjon om hvordan personalet jobber med tegn til tale i forhold til tilknytning hos småbarn. Derfor ønsker vi å finne mer ut av dette temaet.

I dette intervjuet vil vi spørre ulike spørsmål angående dine tanker og erfaringer om tegn til tale som et verktøy for å fremme tilknytning både blant barn og personalet.

Når vi innhenter og bruker informasjonen du gir oss, har vi strenge krav vi må følge fra NSD på å holde anonymiteten din anonym. Det du sier skal ikke kunne spores tilbake til deg eller barnehagen. Vi skal bruke en lydopptaker fra HVL, lydfilen vil bli lagret på en egen lukket server på HVL. Selve lydfilen vil bli slettet når bacheloren er levert og vi har fått karakteren. Du kan når som helst velge å trekke deg fra denne oppgaven og da vil lydopptaket bli slettet umiddelbart. Vi bruker lydopptak som en del av intervjuet for å forebygge feil informasjon og feilkilder, som kan forekommer når man skriver ned svarene omgående.

Spørsmål

Har du noen erfaringer av å bruke tegn til tale med barna på småbarnsavdelingen?

Hvor har du lært tegn til tale?

Hvilke tanker har du om tegn til tale?

I hvilke sammenhenger blir tegn til tale brukt? (for eks. samlingsstund, garderobesituasjon og spontanlek)

Bruker dere tegn til tale i mer spontane situasjoner? (for eks. hverdagssituasjoner, overganger, ikke når man sitter og arbeider direkte pedagogisk med noe)

Tilknytning:

Hvilke tanker har du om å bruke tegn til tale ved tilknytning mellom voksen og barn?

Har du noen erfaringer av dette?

Har du noen tanker eller erfaringer rundt bruk av tegn til tale som et verktøy for å fremme tilknytning?

Bruker du bevisst tegn til tale i tilknytningen?

Barn:

Har du observert at barn bruker tegn til tale seg imellom?

Hvilke tanker har du om dette?

Hvilke tanker har du om at en hel personalgruppe på småbarnsavdeling lærer tegn til tale for å bedre kommunikasjonen med barna?

Har du erfaring av å bruke tegn til tale som et hjelpemiddel for at barn uten verbalspråk skal kunne kommunisere med andre ansatte og barn?

Bruker barn tegn til tale med de voksne for å bli forstått?

Inkludering:

Har du noen tanker eller erfaringer rundt bruk av tegn til tale som et verktøy for å fremme inkludering?

Evt; Kan du utdype dette mer?

Hvilke tanker har du om at en voksen og ett barn bruker tegn til tale seg imellom, men resten av personalgruppen og barnegruppen ikke har lært dette?

Avslutningsvis:

Er det noe du ønsker å legge til/fortelle mer om?

Om du skulle trekke frem noe om tegn til tale og tilknytning, hva ville det vært?

Er det greit for deg at vi kontakter deg på nytt om vi skulle trenge ytterligere informasjon?

Tusen takk for at du ville bli med på dette intervjuet! Vi er takknemlig for at du bidrar til nyttig informasjon i vårt arbeid i bacheloren.

7.3 Vedlegg 3: Transkripsjoner samlet

1. Har du noen erfaring av å bruke tegn til tale med barna på småbarnsavdeling?

A1: Ja det har jeg, jeg har jobbet mest på småbarns avdeling her, men nå er vi blandet. Vi bruker tegn til tale hele tiden, eller nesten hele tiden

A2: Ja, nå har jeg jobbet her veldig lenge. Og har alltid brukt tegn i hverdagen, uansett om jeg jobber med små barn eller store barn.

B1: Jeg har ikke kjempe mye erfaring fra småbarnsavdeling. Vi har hatt to perioder her, hvor vi har prøvd å satse på tegn til tale. Første perioden så jobbet jeg på småbarnsavdeling, men det var noe som skjedde, som gjorde at prosjektet våres gikk litt bort. Men jeg har sett i ettertid at det er veldig greit å bruke tegn til tale. For det er unger som plutselig bare, du ser at de bruker det uten at du egentlig vet at de har plukket det opp. Det har jeg sett både på de store og de små.

B2: Nå har jeg akkurat begynt på småbarnsavdeling, så jeg har ikke så mye erfaring sånn, men jeg har jobbet med det før. Vi bruker jo tegn, jeg husker vi lagde tegn både til foreldrene og barna fordi vi fikk en del barn med minoritetsbakgrunn. Foreldre som vi måtte klare å kommunisere med, å da ble jo det kanskje ikke tegn til tale eller tegnspråk, men man må bruke seg selv. Så har jeg jobbet på stor avdeling, og vært masse med minoritetsbarna å der var det veldig nyttig. Veldig nyttig for de som skal lære seg norsk. Det å ha noe å støtte det på.

2. Hvor lærte du tegn til tale?

A1: Jeg er utdannet tolk, jeg kan tegnspråk. Så det er lett for meg å switche over til tegn til tale å ta på noen tegn til talen. Det er min bakgrunn i hvert fall. Men det er litt forskjellig hvordan personalet har lært det her.

A2: Jeg studerte på høyskolen! Jeg skulle bli tolk, men trivdes ikke i yrket. Fant ut av det når jeg studerte, da valgte jeg heller å jobbe med barn. For jeg er utdannet barn og ungdomsarbeider. Så jeg ville bygge videre på det.

B1: Det er her i barnehagen, i den første runden av prosjektet. Da var det noen som kom inn og lærte oss litt grunnleggende tegn til tale. Jeg bruker også tegnbanken effektivt, og følger tegnsentralen. Hun skal jeg på kurs på senere denne måneden. Vi er tre stykker fra jobb som skal på kurset, for vi har opprettet en tegn til tale gruppe her i barnehagen. Det er en fra hver avdeling. Slik at vi istedenfor å gå å bare jobber for oss selv, så kan vi samarbeide litt mer. Så kan vi prøve å være mer samlet om hva vi skal ha fokus på nå. Vi har ikke kommet oss ordentlig i gang enda. Men jeg prøver å aktivt bruke det, selv om de andre voksne ikke bruker det like aktivt. Jeg tenker at en må bare tørre å begynne, så henger de andre seg på. Så jeg har tenkt å være den personen som bare begynner, så håper jeg at de andre henger seg på etterhvert.

B2: Vi var innom tegn til tale for noen år siden, men så ble det ikke prioritert, det gikk litt ut i ingenting. Ellers så har ikke jeg lært det noen steder, det er bare noe man må på en måte sette i gang med når du vil bli forstått.

3. Hvilke tanker har du om at tegn til tale blir brukt i barnehagen?

A1: Vi har bare positive erfaringer med det, på småbarnsavdelingen. Når vi bruker det hele tiden, tar de små etter og kommuniserer. De små har ingen hemninger, som gjerne de voksne har, så de løfter hender og plutselig ser de bruker tegnet for lei seg, spise eller ferdig, typisk sånne barnehagetegn. Og de små begynner veldig tidlig akkurat med de tegnene som vi gjentar ofte fra de er helt små, før de har talespråket. Også bruker de gjerne ikke tegnene helt riktig forment, men de bruker ferdig (viser ulike måter barnet sier ferdig) ... det er ofte de samme tegnene og enkle tegn i barnehagehverdagen våres. Det er spise, bleie og vaske hender (viser tegne spise). Særlig på småbarnsavdelingen er det helt grunnleggende enkle tegn.

A2: Jeg syns det er veldig positivt. Det er min personlig mening. Fordi jeg ser de barna som kanskje ikke har så veldig godt språk, eller de minste barna, de har en form for å uttrykke seg og kommunisere på. De kan fortelle hva de ønsker istedenfor bare lyder, eller peking.

B1: Bruk av tegn til tale i hverdagen er jo enormt viktig, fordi i denne barnehagen så er det mange barn med forskjellige språk. De har ett språk hjemme og ett språk her i barnehagen.

Det gjør at det noen ganger tar litt lengre tid før barna har den setningsoppbyggingen som er vanlig å ha til en viss alder. Da er det veldig greit hvis man har tegn som kan hjelpe dem med å styrke det de mener. Om det så er bare enkelte ord, som ferdig og stopp (viser tegnene). Så er det, det at de kan bruke kroppen mer, at det hjelper dem å bli forstått tidligere. Jeg har sett at, hvis de ikke blir forstått med en gang så blir de veldig frustrerte og sinte. Da bare går dem å løser problemet sitt på kanskje feil måte, istedenfor at vi som voksne kan være med å hjelpe de med situasjonen. Derfor er det veldig greit at vi får inn tegn til tale så tidlig som mulig. Det er noe som burde vært på skolen, vært satset på, på skolen også mener jeg.

... Tegn til tale er på en måte en underrad av tegnspråk. Det er jo og sånn som hun på tegnsentralen sier, at de som er døve skal jo føle seg inkludert også. Derfor syns jeg egentlig at tegn til tale / tegnspråk burde vært mer fokus på i både skole og barnehage.

Du snakker litt om flerkulturelle, at det er forskjellige kulturer her. Hvis man ser vekk fra småbarn, og ser gjerne på de store barna også. Tenker du at tegn til tale kan bidra til at dere forstår hverandre? At tegn til tale kan være med å skape en tilknytning der, med mer forståelse?

B1: Ja, fordi det er jo noen som utvikler norsk språket mye senere. De har gjerne morsmålet sitt tidlig, men norsk kommer senere og engelsk kommer ofte før norsk. Det har jeg lagt merke til. Da tenker jeg, hvis man da har tegn til tale pluss bilder av ting og konkreter osv., så vil det hjelpe barnet forstå meg, men det vil også hjelpe meg å forstå barnet. Så jeg tenker at det går begge veier, vist man bruker tegn til tale.

B2: Jeg tenker det er kjempeviktig å ha det som en støtte ved siden av. De færreste har noen ikke noe skikkelig godt språk før de går ut i skolen. Kanskje ikke en gang då, så jeg syntes det er veldig viktig, veldig lurt og veldig kjekt.

4. I hvilke sammenhenger blir tegn til tale brukt?

A1: Vi prøver å bruke det bevist gjennom hele dagen, det er ikke alltid vi er like gode til det, for vi er jo talespråklige alle her. Det er enkelt å bruke vårt eget, uten å ta på tegn. Å særlig når vi ikke har barns som har behov for det, for eksempel ulike spesielle behov. Men vi prøver

å bruke det gjennom hele dagen. Vi har mer fokus på det under måltid, samlingsstund, i de faste aktivitetene.

A2: Vi bruker tegn til tale hele tiden. I lek, samling, med matbordet, beskjeder. Alt, blir gitt med tegn til tale.

B1:...

B2: Litt i sang, det er det vi har begynt litt med. vi har det på planen, at vi skal lære oss de enkle standard sangene, bæ bæ lille lam og mikkell rev, der har vi også sånn tegnkort til de sangene. Så det er gjerne et sted å begynne, garderoben er også et bra sted. Nå skal vi på sko, vi skal ut og gå og egentlig bruke tegn over alt. Vi ser hun ene støtte pedagogen vi har, hun er veldig flink. Man blir veldig inspirert av det.

5. Hvilke tanker har du om å bruke tegn til tale ved tilknytning mellom voksne og barn?

A1: Det er ett veldig spennende spørsmål, for jeg har aldri tenkt gjennom det før. Men når jeg fikk spørsmålet og fikk se på det så tenkte jeg, først og fremst tenkte jeg på den blikk kontakten som må til når man bruker tegn til tale. Å det er jo en kjempegod ting når man skal tilknytte seg til ett nytt menneske sant. Jeg vet ikke om akkurat tegnene er kjempeviktige, det vet jeg ikke, men den blikkontakten og den nærheten du må ha når du skal vise tegnene. Du må være veldig på, når du viser tegn. Jeg tenker det kan være en veldig nyttig ting for de små barna når dem kommer her. At vi er på, ellers så er det så lett at vi vokse virrer litt rundt, også snakker vi litt i luften «ja når skal jeg bare, bare ta den ballen» også er ikke du der til stede med dem. Men hvis du skal bruke tegn, må du være der med dem, møte blikket. Så kanskje det er noe der, får du en relasjon. En god relasjon da. Men om akkurat tegn har så mye å si i forholdet til tilknytning, om det blir bedre eller dårligere. Det har jeg egentlig ingen tanker om, for de har jeg ikke tenkt på før, men det er jo veldig interessant.

A2: Jeg tror det kan være positivt. Jeg tenker at, hvis barnet lærer seg noen tegn, så blir det tryggere på å kunne gi den beskjeden de ønsker. Istedenfor å bare lage lyder og kanskje ikke

bli forstått. Da har de en mulighet til å bli forstått i det de vil frem til. Ja, jeg er veldig positiv til å bruke tegn til tale til alle barn egentlig.

B1: Det er viktig, for hvis barnet skal trives i barnehagen så bør dem ha hvertfall en voksen som de føler seg trygg på. For at et barn skal føle seg trygge på en voksen må dem jo føle seg forstått. Hvis barnet da ikke finner en voksne som forstår, så blir det veldig vanskelig for det barnet å føle seg trygg. Det at man oppretter tegn til tale tidlig mellom barn og voksne er viktig

B2: Det syntes jeg er kjempeviktig, kanskje enda mer viktig for å skape en relasjon.

Har du noen erfaringer av dette?

B2: Jeg kan ikke komme på noe konkret sånn akkurat, det kan jeg ikke.

6. Har du noen tanker eller erfaringer rundt bruk av tegn til tale som et verktøy for å fremme tilknytning?

A1: Vi bruker jo tegn til tale, også når vi tar til oss små barn. så bruker vi tegn. «Hei jeg heter ...» (viser tegn, kommer nærmere oss) da bruker vi litt tegn, enkle tegn. Veldig spennende å undersøkt dette mer, om det faktisk har en god effekt.

A2: Ja jeg har en veldig positiv erfaring med det. Jeg ser at, i små situasjoner, så kan de gjerne sitte helt stille, men de gjør bare tegnet. I stedetfor å sitte å lage lyder og prøve å få oppmerksomhet på den måten, så, kanskje de lager en bitteliten lyd også får du blikk, så gjør de tegnet. For eksempel når de er ferdig med å spise, så får du blikkontakt, også sitter de sånn (viser med hender). Da skjønner du, okay du er ferdig, du vil gå fra bordet. I stedetfor at det kanskje blir tulling og tøysing og mye annet som skjer... Og det vil jo føre til at tryggheten og tilknytningen blir bedre.

Bevisst eller ubevisst brukt?

Jeg bruker hendene mine veldig mye ubevisst når jeg prater, det er vanskelig for meg å ikke bruke tegn nå. Det er så naturlig for meg å gjøre det. Har hatt tilvenning med barna og der har det vært naturlig å bruke tegn, men jeg ser det så fort. Ja, jeg bruker tegn til alle. Jeg tenker at det er viktig at alle kan bli sett og forstått, og alt det.

B1: Jeg har begynt å skrive ut blant annet alfabetet. Det var litt, bare for moro skyld. Jeg satt der ute sammen med en del unger, og bare viste dem alfabetet. Hvor de sa «hvordan er min bokstav», «ja da må vi finne den». Jeg ser jo at de synes det er gøy, mange av ungene husker sin bokstav nå.

... Jeg ser at når jeg viser engasjement, smitter det over på ungene også. Jeg ser at hvis de lurer på noe om for eksempel alfabetet, siden vi har sett mye på det sammen, så kommer de til meg, fordi de vet at det er jeg som har det, selv om de andre voksne også kan finne det. Men så vet de at jeg har det, siden det er jeg som har introdusert det til dem. De har kommet til meg, «hvordan er denne den bokstaven igjen?». Jeg husker jo ikke alt så, «ja da må jeg finne det frem». Ja.

B2: Jeg hadde for eksempel for noen år siden, det var det første barnet vi fikk fra Syria, det barnet var 4-5år den gangen. Så det barnet hadde sitt Syriske språk, da var bruk av tegn nyttig for å skape en relasjon. Det er meg og deg (mens hun bruker mimikk og tegn) nå er jeg din person og vi skal være sammen. Jeg kan ikke huske om han gjorde det tilbake, men i sånne situasjoner tenker jeg tegn er veldig viktige. Noen barn har jo ett språk allerede, ett morsmål sant også skal de over til norsk.

7. Har du observert at barn bruker tegn til tale seg imellom?

A1: Det er ikke mye, men de små før de har utviklet skikkelig talespråk, de bruker mye peking, det er jo ett slags tegn det også. Peking og hvis de skal gi beskjed til en annen, kom nå skal vi vaske hender og de tegnene kan de gjøre seg imellom, det er ikke mye vi ser det, det er stort sett voksne som bruker det til barn og barn som bruker det til voksne.

A2: ...

B1: Det har jeg ikke sett så mye av enda. Jeg tror det er litt for tidlig. Men jeg håper dette etterhvert kan bli mer normalt i barnas måte å snakke på. At de faktisk bruker mer hender og kroppen når de snakker, ikke bare ord. For snakking er mer enn ord. Det er jo også kroppen. Så jeg tenker at det er viktig at vi nå prøver å introdusere tegn til tale til de unge, og håpe at de tar det med videre i livet. Vist de da en dag møter på noen som er døve eller bruker tegnspråk, at de er mer rustet til å kunne lære seg eventuelt tegnspråk bedre. For det handler veldig mye om inkludering når man bruker tegn til tale. Inkludering er noe vi jobber veldig mye med. Som er veldig viktig. Ja vi alle er forskjellig, men vi alle er lik på en annen måte også. Det å introdusere tegn til tale handler om at de føler seg inkludert alle sammen og forstått.

B2: Nei i grunn ikke.

Vil du utype flere situasjoner dere bruker tegn til tale ?

B2: Når vi spiser og i garderoben. Vi synger før maten og da har vi en tegn sang, den har vi hatt i veldig mange år som vi bruker tegn til. Gutter og jenter, sitter og venter. Den er de veldig med på, de tar det.

Opplever du noen ganger barn som gjerne ikke er så god på norsk at de kan bli med på sanger å forstå?

B2: Ja det er akkurat sånn, det er det jeg har sett. Å da lærer de seg også teksten mye fortere, de får inn sangen med kroppen.

8. Hvilke tanker har du om at en hel personalgruppe på småbarnsavdeling lærer tegn til tale for å bedre kommunikasjonen med barna?

A1: Det er jo ekstremt viktig tenker jeg, det er jo slik barn lærer, det blir naturlig, det blir ikke bare en voksen som er litt snodig fordi en bruker tegn, det blir mer naturlig fordi alle de voksne bruker det. Jeg tror det er kjempeviktig, spesielt barnehager som skal starte opp å bruke tegn til tale, at alle, ikke bare en er en superbruker, men at alle må lære seg å bruke tegn. For da tenker ikke barn over det, at dette er en litt sånn snodig ting. det blir naturlig, det har vi erfaring med her. Også lærer de seg raskere, de små barna. Også lærer vi voksne av

hver andre ikke minst. For det er ikke alle som alltid får helt dreisen på det med en gang. Hjelp og støtte hverandre. Ikke bare at en er en ekspert, da kan det hemme de andre. De andre kan tenke, Hun som kan det, det er hun som må ta seg av de barna som trenger det, også videre. Det blir ikke helt bra. Det er viktig når man starter opp, at alle er med her.

A2: Jeg synes det hadde vært det aller beste. Min drøm, faktisk, er at alle barnehager bruker tegn til tale. Fordi, for eksempel, så har vi et lite barn med lite ord når det startet i barnehagen. Det tok ikke lang tid før tegnene «ferdig», «sulten», sånne små ting ble brukt. Dette kan gjøre at barnet får kommunisere og gjøre seg forstått, uten at det går over til at barnet blir lei seg, ikke blir skjønt og føler seg utenfor, fordi den klarer ikke å fortelle det dem ønsker å si. Det tok ikke mange dager før barnet brukte blant annet tegnet «ferdig», når den var ferdig å spise. Det er gjerne det tegnet som kommer fortest, for det er så lett, uansett hvordan det på en måte blir gjort så blir det oppfattet.

B1: Jeg synes det er veldig bra at generelt alle de voksne går inn for å lære seg tegn til tale. Fordi, man har sett at det er ikke bare på småbarn det er behov for tegn til alle. Slik som her er det masse flerkulturelle barn, da er det veldig greit å ha tegn til tale i grunnen. For da er det lettere å forstå fortere. Jeg har og sett at unger har lært seg ord litt raskere noen ganger. For jeg har et barn her som, når det var noe barnet ikke ville, var det sånn «nei nei nei nei» hele tiden. Istedenfor å si «stopp, jeg vil ikke», da sier jeg «se her, si stopp, si stopp (og viser tegnet)». Da så jeg at barnet plutselig bare «stoooooop», istedenfor å si «nei nei nei». For ordbruken av nei er litt vanskelig noen ganger. For nei kan bety så mye. Det å hjelpe dem å finne ett alternativ svar på nei. For det er ikke alltid de andre barna skjønner «nei», når du da lærer barnet å si stop, og bruke oss og kroppen. Det var egentlig veldig gøy å se at barnet bare tok det til seg, og det gikk veldig fort. Jeg tror ikke jeg sa til barnet mer enn en eller to ganger før det plutselig hadde begynt med det selv.

Har du sett at barn har gjort det til de voksne? At de har kommunisert med tegn til tale til voksne også? Nå er dere veldig tidlig i fasen men...

B1: Jeg har blant annet det med alfabetet, at ungene har prøvd «H» og «A» og sånne ting. De har vært med å prøve. Men jeg har nok ikke sett at de har brukt det bevisst. Det kan hende at de har gjort det. For min del så er det veldig vanlig å bruke hender og

sånn, så jeg legger egentlig ikke kjempe mye merke til det. For jeg er en person som snakker med hele meg. ... Ja, så det kan hende de gjør det, men som jeg ikke har lagt merke til, på den måten da.

B2: Jeg tror det er kjempeviktig, for der er jo det veldig lite språk. Der er jo det unntakene som snakker. Det er kjempeviktig sånn at de forstår hva vi skal, overgangs situasjonene.

9. Hvilke tanker har du om at en voksen og ett barn bruker tegn til tale seg imellom, men resten av personalgruppen og barnegruppen ikke har lært dette? Har du noen erfaringer om dette?

A1: Jeg har vært i en annen barnehage der jeg har vært den som kan tegnene. I samlingsstund var det jeg som måtte vise de tegnene, jeg ble hun tegnspråk damen. Det er ikke greit syntes jeg, jeg tenker at alle må være på. Også lærer man i ulikt tempo, men alle må være villig til å lære, hvis man skal holde på med det i barnehagen. det er jo for det, eller de enkelte barna som faktisk har behov for dette her, så er jo det jo alfa omega om barnet kan gå til hvem som helst.

A2: Jeg har ikke noe erfaring med akkurat det. Men tankene mine rundt det. Jeg synes det er trist. Faktisk. For tenk hvis alle barna kunne vært med å lære. Også alle voksne, så hadde alle hatt en form for å kommunisere med hverandre. Istedenfor å bare, okay, si for eksempel det barnet, så er det en voksen som er syk, hvem har det barnet å kommunisere med da? Jeg er litt sånn alle, vi har jo veldig mange barn, og de kan tegn, fordi vi bruker det hele tiden. Jeg synes det er kjempeviktig. For det har veldig mye med kommunikasjon, relasjon og vennskap. Jeg synes det er trist vist det bare er to, et barn og en voksen som kan tegn.

B1: Det er så synd. Her føler jeg nesten at det er litt omvendt. Vi har tegnet, så kommer spesialpedagogene inn og får vite hva slags tegn vi bruker og hvordan vi gjør det. Men jeg ser at de spesialpedagogene vi har, bruker også både tegn til tale, men de bruker også bilder. For jeg har lagt merket til at spesialpedagoger er mer på bildene enn tegn til tale. Men jeg tenker at, hvis vi ansatte som er med barna hver dag, så å si hele dagen, begynner å bruke tegn til tale mer aktivt, så blir det også naturlig for de spesialpedagogene å bruke tegn til tale sammen med barna. Men at alle barnehager som kun har spesialpedagogene eller en pedagog som kan

tegn til tale, er kjempesynd. De mister så mye ressurser på fagarbeidere og assistenter. Jeg er selv fagarbeider, jeg ser at mye av det pedagogene gjør kan også vi fagarbeidere gjøre. Det er nokk noen som kanskje er litt firkantet på det, men jeg har lært at jeg bare tar det ansvaret. Jeg har jo jobbet i denne barnehagen i snart 10 år.

B2: Jeg tenker at alle må lære det, at vi må ha det i våres daglige, vi må få det til å passe inn så mye at det går av seg selv. Jeg har forstått det sånn at vi burde satse en del på dette.

10. Har du noen tanker eller erfaringer rundt bruk av tegn til tale som et verktøy for å fremme inkludering?

A1: Det fremmer absolutt inkludering. Har erfaring med barn med forsinket språkutvikling, eller med delt eller helt uten tale, uten verbalt talespråk. Så kan det, eller de barna utrykke seg til både barn og voksne. De andre barna forstår, hva dette barnet vil. Det er jo inkluderende, det å bli med på leken, det er jo det som er viktig. Det er jo det inkludering handler om i barnehagen, få bli med i leken, få være en del av felleskapet. Det er jo det viktigste, tenker jeg. Akkurat det at en voksen sitter i en samlingsstund eller sånn og sånn, jo det er jo greit å få med seg hva som bli sakt. Men det i leken er jo veldig viktig, å da kan de andre tegn og barnet kan i hvert fall tegn, det kan hvert fall peke, de andre barna er vandt til at det kan være litt kroppslig og visuell kommunikasjon. At de kan peke der å, eller vise enkle tegn som for eksempel sykle. Så vil de andre barna forstå det, sånn at de kan være med i leken. Det handler mye om det å visualisere, selv om ikke alltid tegnene er der. Men de er vant til, at det er helt greit å peke og mime litt, selv om ikke tegnene er riktige. Så har vi ett veldig avslappet forhold til det. Tenker det er veldig viktig at vi har fokus på det visuelle, at det er lov å kommunisere på flere måter. Eller at hvert fall mulighetene er åpne.

A2: Jeg syns det er viktig. Både i forhold til hørsel, men i forhold til utenlandske eller flerspråklige barn, kan det gjøre det lettere. Det har kommet en del ukrainske barn hit, til Norge, det kan kanskje vært lettere for dem enten med enkle tegn, som er det basic vi skal gjøre i løpet av dagen, kan gjøre at de føler seg mere inkluderte og bli tryggere. Det gjelder de minste barn også, tryggheten.

B1: Ja, hvis det er et barn som sliter med å gjøre seg forstått, eller prate generelt, men klarer å gjøre seg forstått med å bruke tegn til tale, eller kroppsspråk. Så vil jo ikke det barnet kanskje føle på det utenforskapet like mye, som hvis man ikke hadde brukt tegn til tale / kroppsspråk. For jeg tror, hvis barna ikke helt har ordet, men klarer å vise med kroppen, så er ungene såpass smarte at de skjønner fort hva man egentlig mener. Det gjør det mye lettere å bli med i leken, eller det er lettere å finne på en lek sammen. Det kan også være lettere for oss voksne å få samlet på ting da (litt usikker på hva personen mente her), med bruk av tegn til tale. Jeg har barn her nå som ikke kunne norsk når dem begynte, å bruken av bilder og kroppen var veldig viktig.

B2: Den erfaringen jeg har med å bli forstått er at vi noen ganger må bruke det med foreldrene, det som går igjen er «vi må ha bleie» (Viser med kroppen bleie) til de foreldrene som ikke forstår norsk, så må man på en måte prøve, det er jo ikke akkurat de tegnene, men man må jo bare vise og bruke kroppsspråket, armer og bein nær sakt for å bli forstått.

Det er veldig interessant at du tar inn foreldrene.

Det er noen av foreldrene i vår barnehage som ikke snakker norsk, eller har den gode forståelsen. Å med bruk av tegn så forstår jo den faren at barnet trenger nye bleier. Det er ett eksempel, det er jo flere ting, som med maten, klærne,

4. Er det noe du ønsker å legge til/fortelle mer om?

A1: Jeg tenker det er veldig viktig med det med blikk kontakt. Vi har så lett for å tenke språkvansker eller dette med språkstimulering. Det er tale, det er den riktige tale, det skal utales riktig, det skal sies riktig, og det skal være riktig setningsoppbygging osv. Men med de små, så er det kommunikasjonen det handler om, hvordan kommuniserer dem med hverandre og hva kan hjelpe dem til å bli forstått, bli tatt med i leken og bli inkludert. Kroppsspråk er veldig viktig for disse små. Kan de noen tegn, så kan det også hjelpe på, tenker jeg.

A2: Er veldig engasjert. Jeg brenner veldig for, tegn, tegnspråk og hørsel, osv. Men jeg har lyst til å fortelle en liten praksishistorie, vist det går fint. ... Vi var ute. Det var en samtale mellom to barn rundt dissen. De står og diskuterer om de skal fortsette å disse eller om de var

ferdig. Det ene barnet går og det andre barnet roper. Barnet snur seg. «Ferdig» (viser med tegn) også går han, og det siste barnet som sto igjen med dissens var liksom «Oja! Ja okay! Ja men det er greit, da var vi ferdig» bare noe så enkelt som (viser tegnet ferdig) å kunne da bare snu seg, jeg er ferdig. Og det er tydelig at jeg var ferdig. Det skjedde faktisk i går og jeg synes det var så fint, så jeg tenkte på dere. Når jeg så det så bare, den må jeg fortelle.

B1: Nei.

B2: Nei det tror jeg ikke.

5. Kan du trekke frem noe om tegn til tale og tilknytning?

A1: Det er jo veldig viktig akkurat det som du sier, at man må ned på barnas nivå, spesielt også det med samlingsstund, vi sitter alltid på gulvet i samlingen, vi sitter ikke på en stol over dem. Det er jo ikke vits, kan ikke vise tegnene oppi løste luften, du må jo ned å få den blikk kontakten. Så er det at talen går litt saktere når man bruker tegn, det er spesielt viktig for dem små, uttalen blir også mer tydelig, eksempler kan være «Nå skal vi spise» bruker tegnet spise, og gjerne repeterer og legger trykk på spise, det blir tydeligere. Alt blir tydeligere, alt bli visuelt, de små er jo veldig visuelle av seg. Man ser jo at de nikker, det betyr at vi skal noe. «Vi skal ikke ut i dag, det er så dårlig vær» (blir sakt mens hun nikker tydelig frem å tilbake) å da ser barna hvert fall ikke, de skjønner gjerne isje. Jeg opplever at det er lettere å få frem de elementene når jeg bruker tegn og snakker litt langsommere.

A2: Tilknytning man kan få bare ved å løfte opp hendene, selv små barn uten språk. At alle har mulighet til å kommunisere med hverandre, så enkelt som det.

B1: Det er egentlig det som er, det meste, at man gjør seg forstått begge veier. Barna lærer tidligere rett og slett, å gi uttrykk for hva de egentlig ønsker, eller hva de mener. De sier at de som har begynt med tegn til tale med sine barn fra faktisk nyfødte alder, har gjerne ungen begynt med tegn allerede i 3 måneders alderen. Der ser man hvor smarte barn egentlig er. Jeg tar meg selv noen ganger i å undervurdere unger. Men jeg tar også meg selv i å overvurdere dem. Det går litt sånn begge veier, men de er ganske smarte når vi bare lar dem være smarte.

B2: Jeg er jo veldig glad i sang og musikk, å sang og musikk har alltid vært en vei inn hos barn uten tegn til tale, uten noen ting. det har vært noe som samler oss, alle kan være med på. Jeg har tro på at tegn til tale kan bidra til noe, å det er det jeg har lyst å jobbe med fremover, tegn til tale med musikk. Det er liksom min, dette året har jeg tenkt, spesielt på småbarn.